Контрольный экземпляр

Масс а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 1 ДЕКАБРЬ, 1987 ШУ. ★ № 144 (7490). ★ Мах 3 коп.

КПСС ЦК Политбюро

26 ноябре хиннача заседане КПСС ЦК Политбюрос хьажа а хьежа керттерча даькъе могайир чакхйоаккхаш йолча экономически реформа, доалдара, Іилма-технически прогресс сихъяра керда методаш теркал а еш, квалификаци лакхъяра системана перестройка яра а халкъа боахама кулгалду болхлойн специалисташи юхакийчбара а йола правительства предложенеш. Кердача кІийлен тІа кадрай квалификаци лакхъяра цаІ йола паччахьалкхен система хьае, шийтталагІча пятилетке дерригача доакъошка кулгалду болхлойн специалисташи юкъ-юкъе Іомабаргара хадданза Іомабарга баха лаьрхІад. Уж юхакийчбара дифференцированни формаши методаши оттаеш латт, квалификаци лакхъяра хьонхамаш болхлошта аттестаци еча хана дІалоархІаргда.

Дешара заведеней сетеш дІахо дегІакхувла, квалификаци лакхъяра йола отраслешта юкъера институташ, вузашкеи техникумашкеи лаьрххІа факультеташ, отделенеш хьае лаьрхІад. Кадрай квалификаци лакхъяра, юхакийчъяра системана дешара заведеней балха организационно-методически кулгалделга тоадара, цар материальни база чІоагІъяра дола де дезараш белгалдаьхад.

ЦК Политбюрос ладийгІар СССР Госагропрома системана юртбоахама, промышленни, кхыйола предприятешн организацешн 1988—1989 шерашка йиззача боахамий расчетагеи шоаш шоашта финансировани ярген яхара дешага. Ший деррига доакъош кхы а нийсагІа дегІакхувлалга Іалашде, продукци чакхйоахача промышленностаца цхьана юрта боахама интеграци кІоаргъе, производство лелаяра экономически методаш эргаяьха тоае, экономически эффективность лакхъе езаш йолча экономика агропромышленни сфера лелаяра эффективность лакхъеча гІулакхий комплекс белгалъяьй.

Партийни комитеташта тІадиллад АПК системе экономически реформа кхоачашъелга сихдара бола организаторски политически болх чІоагІбелга, из чакхйоаккхача бокъонца дуккхача къахьегамхоша дакъа лоацилга вІаштІехьдоаккхалга, къахьегама коллективай балха хьинар айдара боахамий расчетах, бригадни дезалийн подрядех, кхыча къахьегам вІаштІехьбаккхара а стимулировани яра а прогрессивни формех биззагІа пайда эцалга.

Советски Союзои хІанзарча Португалеи вІаши дІаюха леладеча гІулакхашка йоккха событи а хинна дІаэттача Португальски Республика Президентаца М. Соарешеца М. С. Горбачева яьча беседай, А. А. Громыко хиннача переговорий итогаш могаяьй. Хиннача вІашагІкхетарашен переговорашен тайп-тайпарча доакъашкара советско-португальски бувзамаши контакташи дегІакхувлара, дунен халкъашта юкъерча керттерча проблемаех шин мехка юкъера дІахьа кхетар кІоаргдара керда импульс елар.

Белгалдаьккхад дуне конфронтацера вІаши гІулакхаш леладарга даккхара, Европера хьал тоадара, тІема хьакъехьа вІаши духьала латтара боарам лохбара, кхохкам мелбара, тешама хьал чІоагІде новкъостал дара тІаерзаяь Советски Союзан Португаленеи юкъера политически диалог шеръяр лоархІаме хилар.

Политбюрос хьажа а хьежа могайир Инде СССР-а фестиваль хьаеллара церемонена юкъе дакъа лаьцача цу мехка яьча Н. И. Рыжкова официальни доттагІлен визита итогаш. Инде Премьер-Министраца Р. Гандеца беседаш йолча хана белгалдаьккхар советско-индийски отношенеш дегІаахара лакхача боарама шаккхе оагІув раьза хилар, ядерни герзах мукъача, низ ца бара дунен принципех латтача делийски деклараце кІийлен тІа машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлен чІоагІъяра хьашташ теркал а деш шин мехка вІаши дІа-хьа леладу гІулакхаш дІахо шерде, эргадаьха тоаде гІерташ хилар. ДІахо а торгово-экономически бувзамаш чІоагІдеи шердеи дезаш хилар, производства кооперации специализации яра, цхьана предприятеш хьаяра, советскии индийскии организацешта а предприятешта а юкъе духхьалара бувзамаш оттадара санна йолча кердача формашка вІаши цхьана леладу гІулакх эргадаьккха тоаде, кІоаргде эшаш хилар чІоагІдир.

Белгалдаьккхад, Индера Советски Союзеи, СССР-ра Индеи фестивалаша шин мехкарча халкъаща юкъера дийна контакташ шеръяра, вІаши духовни бІаьхий хилийтара новкъостал делга.

Политбюрос могайир юкъереи кІезигеи гаьнал дола ракеташ дІаяхара долча советско-американски договора положенешта согласовани елга чакх а доаккхаш 23—24 ноябре Женеве Э. А. Шеварднадзе США Паччахьалкхен секретараца Дж. Шульцаца хиннача переговорий итогаш.

Вешта аьлча, договор КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева президентаца Рейганаца хургдолча вІашагІкхетаре кулгаш яздара кийча да. Рейкьявике СССР-еи США-н лакхерча кулгалхошта юкъе хиннача переговорашка карагІдаьннарех баь лоархІамегІбола цхьа барт кхоачашбаро лоархІаме гІа боаккхийт ядерни герз доацаш болча машара наькъа тІа.

Раьза а болаш белгалдаьккхар Женеве хиннача переговораша Вашингтоне ерггйолча беседай ден повесткагІа цхьадолча даькъе шоайла дІа-хьа яхар кхетаде таро елар, яхаш. Женевски вІашагІкхетаре баь болх пайдане а эшаш а лаьрхІаб.

КПСС ЦК Политбюро заседани хьежар арахьарча политика, хІаьта иштта, вай мохк экономически социальни дегІакхувлара цхьадолча кхыча дешашка.

КПСС ОБКОМЕ

27 ноябре хиннача заседане КПСС обкома бюрос дийцар республике коа тІара оалхазараш леладелга дегІакхувлачара цІенхаштта кхоачамбоацараш а фуаш дукхагІа гулдаран дулх алсамагІа даккхаран де дезараш а. Белгалдаьккхад, Госагропрома, «Птицепром» треста кулгалхошеи птицефабрикай партийни организацешеи проектни низаш карадерзаде вІаштІехьдаьха ца хилар; ма дарра аьлча, уж производства технологии ветеринарно - санитарни нормаши телхаяр ла а ловш боахама лерттІа доал а ца деш баьгІаб.

ДукхагІйолча предприятешка шерра юкъекхувлац бригадни дезалийн подряд, боахама расчет. Кхоачамболлаш теркам тІаозац кадрашта хІанзара доалдара методаш, прогрессивни технологеш Іомаяра. Мела я къахьегамеи производственни дисциплина, доагІачул дукхагІа ялат дІаухийт, коа тІара оалхазараш дукхагІа дов. Цхьайолча птицефабрикашка электроэнергеца, хица уж Іалашъяра дешаш хІанз а къоастадаьдац.

Уж деррига кхоачамбоацараш бахьан долаш коа тІарча оалхазарий продуктивность лоха я. Укх шера пачхаьалкхенга дулхи фуаши дохкара планаш кхоачаш ца еш йинса тарлуш я. Къаьстта чІоагІа тІехьаюс «Северо - Кавказская», Шалински районера «Кавказ» яха птицефабрикаш, из республике баха нах коа тІарча оалхазарий продукташца Іалашбара дикка Іаткъаш да.

Уж долаш дола кхоачамбоацараш цу даькъа талмастта кулгалдар, «Птицепром» трестеи (н. О. Ш. Палаев) Госагропромеи (н. М. А. Мимбулатов) кадрашкара доагІар хьа ца дехар бахьан долаш хьахиннад. ЦІенхаштта дола кхоачамбоацараш да маькхпродуктай управлене балха тІа, цун предприятеша каст-каста лоха дикал йола концентрированни доакъар хьаду.

КПСС обкома бюрос коа тІара оалхазараш леладелга дегІакхувлара хьакъехьа Госагропрома, «Птицепром» треста беш бола болх кхоачамболлаш лархІанзар. Царгара а, хІаьта иштта, парте райкомашкара, РАПО-гара, предприятей парторганизацей кулгалхошкара хьадийхар птицефабрикай проектни низаш карадерзадара, моттигерча производства чотагІа республике бахача наха эшараш дизза кхоачашдергдолаш колхозашка, совхозашка фуаш, коа тІарча оалхазарий дулх дукхагІа даккхара, кхы тІехьа а ца тетташ, хьадда де дезараш тІаэцалга.

Из дара хьалхадаьккхад, 1988 шера кхы тІа гІишлош хьалъелга, предприятешта реконструкци елга, технически эргайоахалга, даькъа къахьегамеи технологически дисциплина лакхъелга, хьатІадоагІача шера укх шерарча боарамца нийсдича 20 млн. дукхагІа фуаш гулделга, продукце дикал овлангара тоаелга, коа тІарча оалхазарий продукце ассортимент шеръелга, 1987 шера 15 декабрал тІехьа а ца доаккхаш, еррига птицефабрикаш тІера дІакъайлача типагІа балхаш деча предприятей режимага йоахалга. Коа тІара оалхазараш ца дойташ лораделга Іалашдеш йола зоотехнически а ветеринарни а прогрессивни приемаш юкъекхувла, производительни йоаца затраташ юкъера дІаяхара дола де дезараш тІаэца, хозрасчета принципаш цІенхаштта лорае, подряд юкъекхувла. Укх шера декабре массанахьа кадраш Іомаергйолаш дешар вІаштІехьдаккха, царна аттестаци е.

КПСС обкома бюрос республика Госагропромгара, РАПО-гара, колхозий, совхозий, партийни комитетий кулгалхошкара хьадийхар 1988 шера хьалхарча ах шера хІара боахаме коллективни подряда условешка (дукхагІча даькъе дезалий подряда) боахамий чурен бахача наьхеи хьапташ дизза кхоачашдара 1,5 эзарнел кІезигагІа йоацаш яхкаш котам хургйола товарни йоаца фермаш хьаелга.

Парте горкомашта, райкомашта, РАПО-шта, парторганизацешта хьалхадаьккхад коа тІара оалхазараш леладелга дегІакхувлара дешашта къаьстта тІахьожам лоаттабелга, социалистически яхь йоаржаелга, цу даькъа хьалхалаттача болхлой опыт вІашагІ а теха дІайовзийталга, кадраш кийчъяра гІулакх тоаделга, шоашта тІачІоагІъяьча, балха участках бола цар бехктокхам лакхбелга.

КПСС обкома бюро хьежар республике коартолаш дукхагІа яхара кхы тІа де дезарашка. Белгалдаьккхад, укхаза хьалхкееча коартолашца баха нах Іалашбара ерригача таронех бизза пайда ца эшаш хилар. Лелара караерзаю специализированни севообороташ, мела юкъекхувл районированни сорташ, цхьайолча хана дика йоацача фун материалах пайда ийбу, из хьувкъама а кийчъяра боарамашта а Іаткъ. ДІадехарашка хьежжа яц коартолаш хьахаржара, лелаяра йола материально-технически база.

Из бахьан долаш республике хІара шера мехка кхыча краяшкара, областашкара 30 эзар тонн гаргга кхачан коартолаш хьачуяхь. Цу ханна республика хьалаша, цу даькъе Малгобекски района лаьтташа, коартолаш лелаяра зона, из кийчъяра боарамаш шерде таро лу.

КПСС обкома бюрос Госагропрома, КПСС горкомашта, райкомашта хьалхадаьккхад, интенсивни технологеш, хозрасчет, коллективнии дезалийн подряд шерра юкъекхувлалга, цу кІийлен тІа хьувкъам лакхбелга, еррига дІайийна коартолаш дукхагІа чуэцалга Іалашде. Гражданаша шоай подсобни боахамашка коартолаш дукхагІа кхеелга шердара ма могга гІо де, дІае коартолаш ацача новкъостал де, коартолаш царгара дІанйяра гІулакх тоаде. Бюрос Госагропром, Малгобекски РАПО, боахамий кулгалхой, «СевКавгипрозем» яха землеустройствах йолча института филиал декхарийла яьй укх шера ноябре - декабре коартолаш дІаера моттигий схема, дІадувча фун система оттае, иштта шийтталагІа пятилетка чакхйоалаш районе 40—45 эзар тонн коартолаш кхеелга вІаштІехьдаккхар теркал а деш кхыдола дош къоастаде.

Госагропром, КПСС Сунженски, Назрановски, Советски райкомаш, РАПО декхарийла я коартолаш кхею боахамаш лакха дикал йолча коартолий фуца, районированни сорташца дизза Іалашдара кхы тІа де дезараш кхоачашде.

НГІАССР Госагропрома хьалхадаьккхад боахамашта минеральни удобренеш, гербицидаш, техника, капитальни вложенеш къоастаелга. 1988 — 1989 шерашка коартолаш лелаяра хранилищаш, стационарни сортировальни пункташ, эшача боараме коартолаш дІачуийяра пункташ хьалъелга кхоачашде.

Областной партийни организаце перестройкана кулгалдара хержача органий, цар секретарий отчеташ ювцаш хиннача коммунистий собраней хьалхе а яь итогаш йийцай КПСС обкома бюрос.

Белгалдаьккхад, дуккхача парторганизацешка собранеш гІулакхаца, принципиально чакхъялар, цига коммунисташа перестройке, парте XXVII съезда, цул тІехьагІарча КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачашъеча юкъе лоацача даькъах цІенхаштта къамаьлаш хилар. Хержача органий отчеташ ювнача хана хьалхьедаьча лоархІамегІдолча дешаех дар къахьегама коллективаш социально - экономически дегІакхувлалга сихдеча, доалдара прогрессивни формаш юкъекхувлача, хозрасчетага, шоаш шоашта финансировани ярга, шоаш шоашка дІадахар меттаоттадарга йовлача, укх шера а бІарчча пятилетка я планаши декхараши толаме кхоачашдеча гІулакхе партийни организацей лоархІама хьакъехьа.

Дуккхача собраней белгало а хинна дІаэттар къамаьл дераш ма дарра, духхьала шоашта хетар дІадувцар. Цхьайолча парткомашта, партбюрошта, цар секреташта цІенхаштта бехк баьб. Балха тІа пассивни а, инертни а, инициатива йоацаш а, перестройке ший дакъа юкъе ца дахьар а бахьан долаш хержача органий состава юкъера ваьккхав 87 саг, хІаьта цу даькъе юхахержав цехови а юххьанцарча а организацей 23 секретарь.

Цунца цхьана перестройкана кулгалдара отчеташ массанахьа а чакхъялац принципиальни, самокритичнии конструктивнии. Хьежача хьагучадаьлар перестройка идея, къаьнара уйлаш, шоай ха яьккха яьнна балха формаши методаши хаьдда юталга хІанз а ерригача партийни организацей балха кІийле а хинна дІа ца оттара тешал деш дола тоъал кхоачамбоацараши гІалаташи. Собраней балхо хьахьекхар партийни организацей органий дуккха бола кулгалхой эттача хьала нийса мах бе, керттердар къоастаде, та хан хула хувцамаш политически позицешка гІолла кхетаде ховш ца хилар. Собранеш формальни, тІагІолла еш, даьсса къамаьлаш деш, ха а йоаеш чакхйоалаш моттигаш я.

Кхоачамболлаш чакхъяланзар Заводской районе № 1 йолча гІишлон материалаш еча комбината партийни организаце собрани. Укхаза гІулакхаш дийцар кІоарга ца тохкаши принципиальность йоацаши, карагІа ца доалаш дисара бахьанаш гучадаханзар, хаьдда бехке барий цІи яккханзар. Къамаьл тІагІолла дувцаш дар, хІанзарча отчетни кампане хила ма доагІара дацар дийцар. Товарни продукци арахецара 10 бетта план 91,5 процент мара кхоачашъяьли, из маьхалъяккхара яр — 93,5 процент. Пачхаьалкхенна дІа ца луш йисай 6,2 миллион кирпичк. Иштта принцип йоацаш хилар Нохч-ГІалгІай гІишлон управлене СМУ-4 партийни организаце членаш а: гІишлон - монтажни балхийн объекташ болх бе йолаялийтарен план кхоачашъяьяц, хІаьта хержача органа, цун цхьаболча членаштеи секретареи критика еш цхьа дош аланзар коммунисташа.

Практически ерригача собраней цІенхаштарча кхоачамбоацарех цаІ да кІоаргга анализ еш ца хилари хержача органа хІара члена балха боагІаш бола мах ца бари. Грозненски района «Заря» яхача совхозе, Шалински РОВД ведомственни йоацача охрана отделе, Заводской района СССР 50 шу дизара цІерагІча химзавода ремонтно - механически цехе, ТЭЦ-2 электроцехе хиннача партийни собранешка кІезига хилар къамаьл деш бола мугІарера коммунисташ, хержача органа хІара члена балха анализ йинзар. «Грознефтехимремстрой» треста специальни СУ-1 парторганизаце партбюро балха боагІаш бола мах беш парте мугІарерча членех шин саго мара къамаьл дийзар.

Сатем боабеш да, собранешка гІулакхий анализ партбюройи парткомийи балха стиль а методаш а перестройкаца органически бувзам боацаш еш хилар. Парторганизацей цхьабола кулгалхой политически организационнии мекъа, инициатива йоацаш хилар, цар балха керда гІулакхаш, формаши методаши ца лехалга, хьалха а санна, керда декхараш къаьнарча схемашца кхоачашде гІерталга ла а ловш коммунисташ хилар.

Шоаш къамаьлаш деш коммунисташа цхьаккха предложени йоалаяьяц бІарчча хьанийцача партеи общественни демократи кІоаргъяра, гласноста формаш дегІайоалаяра, доалдеча коллегиальность хилара хьакъехьа. Из деш парте горкомаша, райкомаша, парткомаша, партбюроша собранеш кийчъеча хана парте членаш творчески инициатива хилара, собранеех. КПСС ЦК совещане ма аллара «парте берригача членийи, цун ерригача кадрай хьинар айдергдола, дуккхабараш инертноста тІареи инерце тІареи боахаргбола пайдане средство хилийтара» тІаберзабац.

Собранеш кийчъечеи дІахьочеи хана шерра гласность Іалашъярах, мугІарерча коммунистий, коллектива берригача члений предложенеш Іомаярахи теркалъярахи дола КПСС ЦК-ас дІа дехараш дизза кхоачашдац партийни организацеша. Заводской, Ленински, Шалински, Грозненски, кхыча а районий дуккхача организацешка собранеш кийчъю парторганизацей секретараша шоаш, парткома, партбюро кхыча членашеи мугІарерча коммунисташеи хьинаре дакъа ца лоацаш. Уж кийчъяраи решенеш оттаяраи йола лаьрхІа комиссеш чІоагІъяц. Коммунисташта хьалхе а йовзац доклада тезисаш, ветеранашца, коллективай парте боацача членашца хетараш дувцаш шерра дагабовлац.

Перестройкана кулгалдара хьакъехьара кулгалдеча органий отчеташ еш еча собранешкара кхоачамбоацараш дуккхача даькъе хьахиннад парте горкомийи райкомийи оагІонгахьара тІахьожам а практически новкъостал а ца хилар бахьан долаш. Укх шера 24 ноябре е аьнна Заводской районе белгалъяьча 16 собранех 10 тІехьаяьккхар, керттерча даькъе, партийни секретарашка собранеш кийчъяреи дІаяхьареи хьакъехьара КПСС ЦК-аи парте обкомеи карттера установкаши ориентировкаши дІа ца кхайчийтарах. Иштта моттигаш хиннай Ленински, кхыча районашка а. Партийни комитетий цхьабола викалаш массаза а гІертац хьал кІоаргга довза, ма йоаггІара влияни яц собранеш дика кийчъяра. Парте горкомаштеи райкомаштеи, юххьанцарча партийни организацешта кхоачамболлаш новкъостал дац парте обкома аппарата болхлоша.

КПСС обкома бюрос парте горкомаш, райкомаш декхарийла йир долаш дола кхоачамбоацараш дІадаха, перестройкана кулгалдара хьакъехьа хержача органий отчеташ ювцарца ю собранеш кийчъяреи дІаяхьареи боарам лакхбеш дола гІулакхаш де.

КПСС обкома бюро заседане хьежар кхыдолча дешашка а.

Яхьа дневник
ЛаьрхІар кхоачашду

Къаьстта дика къахьегаш ба укх юбилейни шера бурув тохара балхий Горячеводски управлене бурувдеттараш. Шерра социалистически яхь йоаржаяьча цар бизза пайда ийбу буровой оборудованехи балха ханахи, хадданза нийса лелаю бурув тохара технологически режим. Цудухьа республикерча бурувдеттарашта юкъе хьалха латташ хьабоагІача цар цхьаккха бутт дІабахийтабац шоаш тІанийца декхараш дикка тІехкхоачаш ца деш. Бурув тохара цхьайтта бетта план ханал дуккха хьалха кхоачаш а яь, таханарча денга кхачалехьа укх бетта чотагІа цар техад йиъ эзар метр бурув. ХІанзлехьа бурув теха йисте а яьккха, мехкдаьттахошка УБР коллективо дІаеннай ялх скважина, пачхаьалкхен планагІа дІаяла езаш хиннар пхиъ мара йоацача.

Производства эффективность лакхъяра даькъе дукха балхаш ду бурувдеттараша. Цу лостамагІа къаьстта дика ка йоалаш, беркате хиннад царна ер юбилейни шу. Къахьегама овсарле лакхъяра план 32 процент тІехкхоачашъяьй. ПланагІа лаьрхІачул совгІа мел теха бурув духьал из лакхъяра чотагІа да УБР коллектива. ХІара станокаца юкъера лаьрхІача бетта бурув тохара коммерчески сухала задани а 124,8 процент кхоачашъяьй цо. Бурув деттача керттера лоархІаш бола хьокхам из хиларга диллача боккха толам ба цо баьккхар.

Къаьстта дика болх а беш, хадданза социалистически яхье хьалха латташ я укхаза итт буровой коллектив. Цар хІанзлехьа дикка тІехкхоачашъяьй бурув тохара пятилетка хьалхарча шин шера задани. Иштачарех я буровой начальникаш Кагерманов Іаддарахьман, Драворубов Алексей, Коньков Владимир керте латтача а кхыча а бригадай коллективаш.

К. БАШИРОВ.

* * *

Дика хьокхамаш гойташ хьайоагІа укх шера Ачхой-Мартановски района «Агропромхимия» яхача объединене коллектив. ТІехкхоачашъяьй укх шерара еррига производственни заданеш. Масала, кхашка органически удобренеш дІаяхьара план 130 процент кхоачашъяьй, хІаьта царца лаьтта хьаьндара — 129, компост яха чоалхане удобренеш кийчъяра — 354, кхацка минеральни удобренеш яхкара — 118,8 процент.

ДІа-хьа бихьаб халкъбоахама 100,7 эзар тонн мухь, е планал 7,7 процент дукхагІа.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара толаме накъабахар духьа яьржа хиннача Ерригасоюзни яхье дика къахьегарх КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота елар цу коллектива.

Уж толамаш даха доккха новкъостал дир «КамАЗ» яхача машиний водителаша Патраханов Тархана, Юнусов ШаІаране, Сатуев Салавде, Бисултанов Ахьмада, механизатораша Катаев Вахас, Мазуев Сайд-Мохьмада, Сатуев Іумара, кхычар.

В. КУРБАНОВ.

Мишта Іангара доах хьайбаш

ХЬАДЕЧОХ ДОГ ЛАЗАШ

Ши шурий ферма я Сунженски района Ленина цІерагІча колхозе. Царна юкъе яьржача яхье хьалха Эдиев Олхазара кулгалдеш яр я. Пачхаьалкхенга шура йохкара план 25 ноябре кхоачашйир цун барттайнача коллективо.

— Планах наггахьа мара лоархІа ца еш хьайоагІар яз ферма карара шу доладаллаца, — йоах колхоза председатела Чилаев Шудде. — Иштта из гІулакх дІахо кхыла йиш йоацаш, хийцар цун кулгалхой. Ферма заведующелла Эдиев Олхазар оттавир. Шу доалаш латт цо из болх бу. ХІаьта хІанзарча толамашка кхача мишта вІаштІехьдаьннад цо ше дувцаргда шуга.

...Цхьайтта сахьат доалаш латтар тхо цу ферме кхаьчача хана. Бригадир ший кабинете коравир тхона.

Моаршал а хьтта, дІа-хьа къамаьл деш:

—Селхан дояркаша баьча балха итог еш вар со, — аьлар Эдиев Олхазара, тхо малаш да хайча.

— Миштай итогаш? Хьо раьза волаш йий?

— Раьза ца хила хІама дац. Самардийнахьа хинначул ши бІаь грамм совгІа шура яьккхар селхан хІара кхоабача Іаттагара. КІезига я аьнна хете а, иштта из тІакхетийта вІаштІехьдаларо доккхий ду тхо. ХІана аьлча, доахан чусоцадаьчул тІехьагІа, хІара дийнахьа иззал мукъагІа шура алсамъяккха атта дац. Вешта, шу доладелча денз 25 ноябрь хьатІакхоачаш хІара кхоабача Іаттагара яьккха шура 2119 килограмм я. Из я соахка цу юкъа хинначул 68 килограмм дукхагІа.

Цо дувцачоа тешал деш дар, кабинета пенех хьалъухкача графикаш тІа даь йоазув. Ферма коллективо мишта болх бу ха безам болчоа, бригадирага а ца хоатташ, царга хьежача кхоачам ба. Масала, хІара дийнахьа, бетта йоаккха шура дІаязъеш йолча графика ши графа я — соахка хиннари укх шера йоаккхари хьахьокхаш. Цу тІа хьежача гуш да, соахка цхьоалагІча ноябре ферме гІолла хІара кхоабача Іаттагара яьккхар 4,2 килограмм хиннаяле, укх шера цу дийнахьа из цифра 6 килограммага дІакхоачаш лакхъенналга, хІаьта цул тІехьагІа 25 ди даьлча кхы а 800 грамм тІакхийтталга.

ХІара дояркас йоаккха шура дІаязъеча графино хьахьокх яхье хьалха Хасуева Хьава йолга, хІаьта шоллагІа — Хаджиева Сацита. ХІара кхоабача Іаттагара шура яккхара пятилетка шин шера планаш нийс бетта кхоачашйир цу шинне, хІаьта шера яраш цхьоалагІа ноябрь хьатІакхоачаш. Иштта хьаьнала къахьегаш ба дояркаш Убартиева Тамара, Ясакова Лариса. Колхоза правлене хьалхашка цІе байракх айяьй цар сийна.

Ше кулгалдеча коллектива болх тоабе аьттув боалийтачох а дийцар Эдилова.

Ферме воаггІаше Олхазара йоакхо йир хьадечох дог лазаргдолаш дола хьалаш вІаштІехьдахара, наха юкъера барт чІоагІбара. ЦІаьхха де йиш йолаш атта хІама а хиланзар из. Цхьабакъда, хІаранеца къаьстта дувцаш, толашагІа болча хьайбаш леладерашца дагавувлаш, сих а ца луш, де лаьрхІар чакхдаккха волавелар. Лоацца аьлча, перестройка елга шийгара дІадоладир.

Берригаш раьза а болаш, коллективни подряд юкъейолайир. Из гІулакх моттийтара леладеш хургдоацаш, колхоза правленеца договор оттадир ферма совето. Цу тІа белгалдаьккхар, аван с а х тергдола ахча, шура, дулх даккхарга дІадодачоа кхом барах лургдар, н. кх. дІ.

— Цул тІехьагІа, наха дечоа тІахьожам лоаттабе дезилга дІадаьлар, — дувц Олхазара. — ХІаравар ший низ дІакхоачар де гІерт маша алсамдаккхара, цунга дІадодар ма могга лохдара. Бакъдар хІана алац, хьалха хулар ши-кхо килограмм комбикорм дІахьош саг гучаваьлча, из ца гуш санна уллув болх бечо, ферма кулгалхоша а хІама ца оалаш. ХІанз нийс а лац, наха шоаш нийс а далийтац иштта ийрча гІулакх.

— Кхыча тайпара хила йиш а яц, — аьлар, ший болх баь а яьнна цу ханна конторе чуенача, ферма толашагІа йолча дояркас Хасуева Хьавас. — Хьалха санна дехар де ца дезаш, хьайбай помещенеш а оахош тоаю оаха, кхы мел эшар ду. Лоацца аьлча, шура яккхарга дІадода хІара кепиг лархІа а цунна кхом бе а Іемаб нах. Колхоза меттел, тхона тхоашта а боккха пайда бу болх подрядагІа вІаштІехьбаккхаро.

Хьайбашта мишта доал ду хьажа доях тхо. Цхьан помещене дІачудаьлча, аьтта оагІорахьа улга тІа хьалтеха каьхат доаллар. Цу тІа яздаьдар помещене мел миссел доахан латт, царна малагІча дояркаша, бежа Іуша доал ду. Іан замалахьа хьайбаш кхабара рацион а я. Цунга хьежжа, хІара Іатта дийнахьеи буси 35 килограмм силос, еннача шурий хІара килограмма шишша бІаь грамм кхоачийташ концентрированни доакъар, пхиппха килограмм ча, барда лу.

Дежурство лелаяра оттаяьча графиках доаханга цу дийнахьа хьажа везар скотник Бахарчиев Хьамид вар. Цхьабакъда, дІа-хьа хьежача хьагуш вацар из.

— Хьайбаш леладерашта салаІара хьакъоастадаьча цІагІа хургва. Гой шоана укх чу де дезар из даь ваьннилга, — аьлар Олхазара.

Хьагучох, де дезаш диса кхы хІама а дацар. ЦІена яр доахан латта моттигаш. Хьаьшка йилла силос юаш сатийнна латтар хьайбаш.

Бахарчиев хьайбаш леладерий цІагІа чай молаш вагІаш коравир тхона. ЙІайха, лостам бар чухьа.

— Рационага хьежжа телий Іа хьайбашта доакъар? Ферма кулгалхоша доагІар хьа ца луш моттиг нийслой? — аьнна шийга хьаттача, каьхаташ хьакховдадир Хьамида. Ферма фуражира дийнахьа луча доакъара увттаяь ведомосташ яр уж. Доакъар хьахийцачунни хьайийцачунни кулгаш дар царех хІараннена тІа яздаь. ДоагІар хьа ца луш фуражиро чусоцадаьлга хьахьонхаш цхьаккха ведомость яцар.

— Коллективни подряд юкъейоалаялехьа, хьа ца луш кІезиг-дукха дитача фуражирага хІама алацар скотникаша а дояркаша а, — йоах Олхазара. — Цхьабакъда. хІанз тоъал хьадала фуражирага из ца хилча, кхыметтел колхоза правлене болх.

— ХІаьта фу де деза оаха тхона доагІа ахча яьккхача шурахи цунга дІадодар лохдарахи тийша хилча, — тІатох Хасуева Хьавас, ела а къежаш.

Шура яккхарга дІадодар лохдара фу ду оаш?—аьнна оаха даьча хаттара жоп луш Олхазара аьлар:

— Доакъара кхом барал совгІа, доахана из диаьчул тІехьагІа маша алсамдаккхара цо дукхагІа новкъостал дергдолаш кийчду. Масала, Іатта дегІаца хиланза яргйоацача кальцех, фосфорах цхьа дакъа яьккхача шурийца дІадоал. Фосфор меттаоттаяра, барда чу концентрированни доакъар тоссаш муж кийчбеш, цунах кхы тІа а эшача боарамагІа диамоне фосфат, кальце фосфат тох, хІаьта кальци меттаоттаяра силоса тІа мел хьоарц. Иштта из дича, силос а дикагІа юъ доахана.

— Ча ше долчча, тайпара лу оаш?

— Из доакъара цехе Іанарца кІаьд а дий, хьаьна хІамаш а техе кийчду. Иштта тоадаь ча дика дуъ доахана.

Тхо дІаарадовлаш хьаьшкара доахана хьаарахийса силос шодаца гулъе эттар Бахарчиев Хьамид.

— ДІакхосса-м валлац хьо из. — аьлча: — Валлац, кІезиг-дукха меля тухи тІа а хьаьрца, бийсана юха а хьаьшка йилла воалл. Сецца юхе хІама ца юташ доахана дІаюъ из, — жоп делар скотника.

Тхона хезачо, бІаргадайначо хьахьекхар, хьайбай продукци алсамъяккхара, цунга дІадодар лохдара цига йоакхо елга.

М. ХАМАТХАНОВ.

НОВ. Н. А. ЭСМУХАМБЕТОВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума
УКАЗ

Хьайбаш леладеча даькъе дуккхача шерашка беркате болх барах, иштта ваьча денз 60 шу дизарца дувзаденна Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Эсмухамбетов** Наурды Акватовича — Шелковски района «Шелковский» яхача госплемзавода воккхагІволча жаІуна.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1987 шера 17 ноябре.

Партийни вахар: перестройках йола отчеташ

КЕРДАДАР КІЕЗИГА ХЬОКХАДЕННАД

Парте хьалхашка оттадаьча керттерча декхарех цаІ да хІанз укх гаргарча пхийтта шера хІара советски дезала чубаха фусам Іалашъяр. ХІаьта цІенош хьалдеча тайп-тайпара гІишлон материалаш хиларга хьежжа мара кхоачашдулургдац из.

Уж хьаерех цаІ я «Чечен-Ингушпромстройматериалы» яхача объединене гІишлон материалаш ю № 1 йола комбинат. Цига хьаю етта кирпишкаш, гипса блокаш, алебастр, кІир йоаккх.

Комбината коллективон цун партийни бюроси перестройка хьалашка беча балха хетаяьча партийни собране отчетни доклад яьча партбюро секретара П. А. Кузьмичкина белгалдаьккхар, комбината коллективо укх юбилейни шера шиї план кхоачаш ца еш хилар. ДІабахача 10 бетта продукци арахецара а из маьхалъяккхара а задани 90 процент совгІа мара кхоачашъяьяц. Из бахьан долаш хьа ца еш йисай 6,8 миллион кирпишк. Цу юкъа паччахьалкхенна 30 эзар сом зе даьд. Из хІанзалца комбинате ца хинна хІама да.

Цун цхьа бахьан да, аьлар докладчика, укх шера цхьоалагІча цехо болх во бар. Цо юхаувз еррига комбинат. Къахьегама дисциплина а лоха я. Цу юкъа хІама хьа ца деш 434 сага балха ди доадаьд. Цудухьа хьа ца еш йисай 7335 сома маьха продукци. Цул совгІа, балха сменаш хувцаш а йоаяьй дукха ха. Къахьегама дисциплина гІожа толхаеш 61 моттиг хиннай, из бахьан долаш бехктокхаме эзав 51 саг.

Къахьегама дисциплина ниттã во хилара бахьанех цаІ да комбинате кулгалхой каст-каста хувцалуш е цхьабараш вІалла боацаш хилар. Укх тІеххьарча шин шера цига ши директор хийцав, хІанз кхоалагІа саг ва директора декхараш кхоачашдеш. ХІаьта цхьоалагІча цехе пхи начальник хувцавеннав. Керттера инженер воаца 4 бутт ба.

Болхлой алапеш лоха да. Цудухьа балхара дукха дІабувл нах. Укх шера дІаяхача хана болх беш болча 451 сагах 258 балхара дІаваьлар, керда хьанийцар 241 саг. Иштта дукха нах хувцалуш хилар чІоагІа Іаткъ балха.

Бакъда, партийни бюрос администрацеца цхьацца гІулакхаш ду производства оборудовани тоайтаран кердаяр оттаяйтаран. ЦхьоалагІча цехе молоткови дробилка установка яьй, дом хьалувца ПИ-10 яха прибор оттаьй. Эргаяьккха тоаеш я цхьоалагІча цехера дункельни пийшк, ремонт яь тоаьй шоллагІча цехера кІир йоаккха пийшк. Техника, оборудовани, мел дика хилча а, нагахьа санна цунца болх беча наьха технологически дисциплина еце е из во яле, продукци а дика хургьяц, белгалдаьккхар нов. Кузьмичкина. Лоабата маркхал во кийчбеш, кирпишкаш еттаялале хьайоахаш, кІир, гипсоІоакъаш йизза хьа ца хулийташ моттигаш нийслу. Цу тІа гІолла арахеца продукци во хул.

Партийни организаце хІанз коммунист волаш ши болхло мара вац. Организаци ше а коллектива дукхалга диллача зІамига я. Верригa а 25 саг мара вац КПСС член, шиъ членалла кандидат ва.

Перестройка хьалашка общественни организацеша беча балхага, цар гІулакхашка хьеж партийни бюро. Докладчика критика йпр комбината профкома балха. Белгалдаьккхар, цо социалистически яхьа кхоачамболлаш теркам тІа ца бохийташ хилар: ма йоагГІара лелаяц социалистически яхьа экран, бизза пайда эцац болхлой дог гІоздоаккхаргдолча формех, масала, «молнех», урагІйохийтача байрахкех.

Ледара болх бу новкъостий судо, халкъа тІахьожамхой группо, бытовой комиссе.

Докладчико ца хьоабеш битар комбината комсомольски организаце болх, хІама аланзар кагирхой вахарах лаьца.

Партбюро секретара доклад, собрани ше а санна маьлхара яр. Геттара кІезига нах баьхкабар цига, коллектива беррига пахах пхийтталагІа дакъа а хургбацар уж.

Комбината директора декхараш кхоачашдеш волча Ю. И. Дремлюгас ше къамаьл деш керттера теркам тІабахийтар болхлой ца тоъаши оборудовани ледарен хилара. Йолаш йолча оборудованена технически дикагІа гІулакх доре а цхьа хІама хургдар, аьлар цо. Ши бутт совгІа ха я пийшка ремонт еш латта, маца чакхъяргья ховш а дац. ХІаьта керттера энергетики керттера механи балха кІезига опыт йола къона нах ба.

ХІанз комбинате оттаеш я керда лини. Цо вай производствана доккха гІо дергда. Кхы цхьаькха оттае а лерхІ. Бакъда, перестройка хьалашка хила ма доагГІара дац гІулакх. Масала, укх деношка комбината гІулакха яйта автокран ше болх бе безача дІатІа ца йохалуш лаьттай Іуйрийна 10 сахьат даьлча денз делкъел тІехьагІа кхоъ даллалца, духьала нийсъенна вагонетка дІаяккха саг воацаш. Цхьанне а теркалдаьдац из хІама.

Перестройка ещ я эггара хьалха къахьегача сага хьал а бокъо а ма йоагГІара хилийтара. Вай предприяте бер халагІчарех цхьа болх ба, мел чІоагІа механизаци яь бале а. Цудухьа болхло дукхагІа кІаьдлу, хІама дукхагІа а дуалу цунга. Бакъда, вай столове хІанз а къоачамхилла дац хІама нийслац, къаьстта дулхах дар. ХІаьта бийсанарча смене кхы а вогІа хул из.

Комбината керттерча механика, партбюро члена Султыгов Мурада дийцар коллективе политически кхетама болх белга ледара латташ хиларах. Мехка а дунен тІа а хулаш йолча лоархІамеча событеех дувцаш, партен правительстваси хьалхашка увттаду декхараш довзийташ коммунисташа, кулгалхоша болх кІезига беш хиларах. ХІаьта ше къамаьл деш цо а хьоахаданзар перестройках лаьца хІама. Хетаргахьа, из комбинате йоацандаь дарий а хан...

Комбината профкома председатела О. В. Максимовас дийцар шоай коллективе долча кхоачамбоацарех. Территорерча буфете хилац болхлошта кхоачам беш даа хІама, хІаьта столове директор йоагІаш йола йоакхо еш вац ма доагГІара даа хІама хилийтара.

Социалистически яхь миштa лел, цу яхье котбаьннараши ийшараши малаш ба тойтара экран, «молни», болхлой хьинаре къахьегара тІахьехаш дола лозунгаш язде художник вац. Из гІулакх теркалдац администраце а партбюрос а.

Цул совгІа, комбината цхьайола участкаш кийчъеннаяц Іай болх бара: масала, хІанзалца цу хьакъехьа цхьаккха хІама даьдац шоллагІча цехе.

Сона хац, аьлар цо, хьатІадоагІача шера малагІа кийчо яь вай хозрасчетаген самофинансированеген доврг-да. ХІаьта комбинате вІалла дІа а йолаяьац бригадни подряд.

Энергослужбен механически службен ледара болх беш хиларах а кхыдолча кхоачамбоацарех а дувцаш дар мастера Магомадов Адама даь къамаьл. Лоабатах баь топпар теда урсаш сиха аьрхлу, аьлар цо. Уж хувцара дукха го баккха безаш хул тхо. ХІаьта оборудованена профилактически гІулакх дыц, йоххалца болх байт цунга.

Производственни дешаш дувцаш цехе оаха еча собранешка кулгалхоех саг вагІац. ЧІоагІа ира латт дош чуІе фусамаш болхлошта ца тоъаш хиларах. Вай воаш гІишлон материалаш хьаеш дале а, эггара кІезигагІа фусамаш кхоачарех да. Болх бе аларал совгІа, фу эш шоана, фуд шоана новкъадар аьле, новкъостал деш цхьаккха а вац.

ШоллагІча цеха начальника Амалиев Адама боккха теркам тІабахийтар перестройка хьалашка къаьстта болх дикагІа бе безаш хилара. Перестройкас долла хІама лургда аз шоана яхац, долла хІама, дас санна, хьаде деза йоах, аьлар цо. Бакъда хІама хьадара хьал а хила деза. Масала, кхо букъ ба тха цхьан пийшка ремонт еш йола. ХІаьта капитальни ремонт вІалла хулаш а яц. Цудухьа оборудоване балха овсарле лоха я. Ший бахьан доацаш дац къахьегама овсарле комбинате ниттa лоха хилар.

Комбинате балха баьхка специалисташ дукха ца говш дІабувлар, уж каст-каста хувцалуш хилар чІоагІа Іаткъ производствана. Бакъда, вай чура гІулакхаш тоаде арахьара саг воагІаргвац вайна, уж вай воаш тоаде деза. Из дулургда массава тохалой.

Ю. ЮСУПОВ.

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийна шерра яьржача социалистически яхье дика толамаш доахаш къахьийгар «Промавтоматика» НПО опытни завода радиомонтажни цеха коллективо. Цехерча ерригача сменаша, бригадаша хІанзлехьа кхоачашъяьй шийтталагІча пятилетка хьалхарча шин шера планаш. Царех цаІ я Гагиева Наталья Степановна керте латта радиомонтажникий смена. Шин шера план 27 октябре кхоачашъяьй цун коллективо. Укхаза кІезига бац хІанз 1988 шера январь а февраль а беттай чотагІа къахьегаш бола мастераш-радиомонтажникаш.

Къахьегаме шоашкара масал гойташ ба НГІАССР Лакхехьарча Совета депутат Т. Потихонина, горсовета депутат, ВЛКСМ горкома член М. Идилова, смена комсгрупорг Б. Юсупова, бригадир Е. Свищева, дуккха кхыбараш.

Цеха коллективо социалистически яхь лелаю г. Орджоникидзерча прибораш еча завода коллективаца. ДукхагІча даькъе цу яхье кот а ювл из. ХІанз цехе латташ я укх шера хьалхарча ялх бетта яьча итогагІа радиомонтажникаша яьккха карара-кара тела кубок. Цехера хІара болхлочо лелаю «коммунистически къахьегама ударник» яха сийдола цІи, дуккхабараш XI пятилетка ударникаш а ба.

СУРТА ТІА: хьалха латта радиомонтажникаш (аьрдехьара аьттехьа) Т. Шершнева, М. Макалова, Е. Чернышова, З. Трубицина, Б. Юсупова.

Р. АУШЕВА сурт.

ТІехдика къа а хьегаш, башха-дика производственни толамаш доахаш ва укх юбилейни шера ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» заводера токарни станокашта наладка еш вола слесарь Колоев Іаддал-ВоахІаб. Итт шу совгІа ха я заводе цо къахьега. Цу шерашка шиї балхах дика кхийттав из. Цудухьа цо ремонт яь е наладка яь станокаш лерттІа болх беш хул.

СУРТА ТІА: токарни станока наладка еш ва слесарь І.-В. Колоев.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ТІЕХХЬАРА ГУЙРАН БАЛХАШ

Укх деношка хьажкІаш чуийца яьхар Малгобекски района «Кавказ» совхозе.

— Укх шера ши бІаь гектара тІа мара яцар тха уж, — дувц цу боахама керттерча агронома Марзиев Алихана. — Доккхий ду тхо укх шера дикача фух йола хьажкІаш дІае тхоашта вІаштІехьдаьнна хиларо. Югославски гибрид тха кхашка дика хьувкъаш я. ХІара гектара тІара 70 центнер гаргга фуалъяьха хьажкІаш яьлар, план 35 центнер йолаш.

Дика кхеяь хиларал совгІа сиха чу а ийцар уж Темченко Михаила кулгалдеча шоллагІча бригадерча механизатораша Долгов Василе, Балалаечников Анатоле, Чаплыгин Николая. Ди дІадахийтанзар царех хІаране балха нормаш 150 процент кхоачаш ца еш.

ЦІаккха ца хиннача тайпара дукха доакъар Іалашдаьд укх шера совхозе хьайбаш Іангара дахара а. Масала, план 1174 тонн йолаш 1300 тонн йол кийчъяьй, эшаш хинначул пхи бІаь тонн дукхагІа йолаш, пхи эзар тонн силос еллай. МалагІча таронаша йиш хилийтай уж толамаш даха? Цу хаттара жоп луш А. Марзиева аьлар:

— ГІулакх миштад аьлча, кхаш леладу тха еррига а йиъ бригада коллективни подрядагІа болх беш я. ТІеххьара хьаэцаргдола ахча шоашта карагІдаьнначох тийша хургдолга ховш, низ дІакхоачар ду цу хьисапе къахьегача наха юртбоахама продукци дукхагІа яккха гІерташ.

В. КУРБАНОВ.

ЭРГАДОАЛАШ ХІАМА ДАЦ

Ховш ма хиллара, парте Центральни Комитета тІанийцаб «Перестройкана кулгалдара беча балхах хержача органаша ю отчеташ а ювцаш, партийни комитетий пленумашин коммунистий собранешин чакхъяхарах» бола соцам.

ХІара парткома, бюро, хержача органа чувоагІача хІара коммуниста беча балха кІоаргга анализ е, перестройка яра хІаране юкъехьоча даькъа мах бе беза.

Цу тайпара собранеш елга вай республика партийни организацешка дІадоладаьд. Тахан газето кепатох Грозный станце локомотивни депо ремонт еча цехе хиннача партийни собранех йола отчет.

Собрани мишта кийчъяьй ха безам болаш, массехк сахьат хьалха дІакхаьчар со локомотивни депо. Предприяте парткома секретара Топорков Михаил Юрьевича аьлар:

— Отчет еш вола ремонт еча цеха партбюро секретарь Сушков Юрий Александровича доклад язъяь ваьннав, из тахан цеха партбюро заседане йийца а йийца чІоагІъяьй. Собрани ханнахьа дІайолаергъя, массанена ховш да из маца йолалу. Са новкъостал цига эшаш дац, кийчо а шоаш еш ба уж.

Территоре тІа гІолла чакхваьлар со массанахьа бІарг локхаш. Да веларгволаш яц цехера гойтара агитаци, бесаза даьннад цу тІара йоазош. ХІаьта мел со хьежарах кораянзар сона перестройках, эргалонаш ярах КПСС ЦК апрельски (1985 ш.), январски июньски (1987 ш.) Пленумашка, парте XXVII съезде дийцачох йола цхьаь цхьа лозунг е плакат.

Къамаьл хаьддан чулоацам кІоарга болаши хургхиларах шек ваьлар со партбюро секретараца Ю. Сушковца собране хьакъехьа айса дийцача. Бехказвала бахьанаш лехаш вар партийни вожак. Партбюро членаш общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш бац, аз аьнна дыц, хІаьта дерригнега хьажа со а кхоавац, яхаш Іокадар из, цудухьа производственни гІулакхаш а соахкарчул эсалагІа лел.

Цо мел дийцар цхьадолча даькъе бакъдеш яр цо язъяь отчетни доклад. ДукхагІа ремонт яьй. Нормативни ханал дукхагІа лоаттаяьй тепловозаш ремонт еш, мовхьаш дІакхахьара план 94,7 процент мара кхоачашъяьяц, цхьадола ремонтни балхаш дарга дІадодар алсамдаьннад. Ер шу декъаденначул тІехьагІа боахама расчетага яла езаш яр цеха коллектив. Укх шера июнь бетта вІашагІъеллачяр боахама расчетага ялара йола балха группа, бакъда, цун кулгалхочо В. Н. Ракитске ноябрь бетта мара яьяц цу группа духхьашхара заседани, из а — халкъа тІахьожама группо из дош гІоттадаьчул тІехьагІа.

Иштта, де дезар ханнахьа ца деш, дукха гоаду лоархІаме дола гІулакхаш. Масала, профкоме март бетта дІаденна хинна социалистически яхь вІаштІехьъяккхара хьалаш дувца каьхаташ октябрь беттага кхаччалца даьдар цига, хІаьта фу дувца йиш я яхьа гласностах? Из бахьан долаш І-ча квартале итогех яла еза премеш а октябре мара дІаеннаяц. Цу гІулакхо балхах дог эккхийт наьха, цар творчески хьинара баргал етт, инициатива, дисциплина, организованность лаьгІъю, социалистически яхьа лоархІам, цун чулоацам боабу.

Иштта белгалдаккха деза, экономическин политическин дешара системе а дукха кхоачамбоацараш долга. НинагІа занятешка чукхувла бийзаб коммунисташ. ХІаьта бехк бий цар цу занятешка аха безам ца хилар, нагахьа санна уж занятеш 15 минута еш хилча. Мехка еча перестройках, хулаш латтача эргалонех фу дувцаргда цу юкъа? Цудухьа бокъонца дола хьал довзац коммунисташта, мугІареча болхлошта.

Из иштта долга хьахьекхар собране а. Учете латтача 74 коммунистах собране хьавенавацар 46 саг мара, царех а 10 саг гаргга дІавахийтар цхьацца бахьанаш нийсдаларах.

Цехе этта хьал долчча тайпара хьахьокхаш, самокритични доклад яьчул тІехьагІа цхьа юкъ яьккхар гулбеннача коммунисташа цхьанне а къамаьл ца деш. Цул тІехьагІа къамаьл даьча коммунисташа, хІаьта уж пхиъ вар, дийцар шоаш болча еча перестройках.

— Дагалатташ дукха дале а хІанз хІама ала ловш саг вац, — аьлар партгруппорга В. Н. Проценкос. — Лохера девз лакхерча инстанцешка кхаччалца хила еза перестройка. Воашта хьалхашка латта декхараш, производственни программа массанена дика йовз вайна, бакъда, доагГІача тайпара хІама хьадац. ГІожа телхаю дисциплина — балха хьааха тІехьадувл, хьал-Іай ухаш лел деш хІама доацаш, ханал хьалха дІаух. ХІаьта царгара доагІар цІенхаштта хьадехаш саг вац. Ше-шийна финансировани яран дІадодар юхаметтаоттадаран системагІа болх бе йолалургйолаш я цех хьатІадоагІача шера, хІаьта цу лоархІамеча гІулакха даь хІама дац хІанз а.

Из дерригa дувзаденна да вай оамалашца, гІулакхашца, аьнна белгалдаьккхар, ше къамаьл деш партбюро члена Х. Бацаева. Хувцаденна хІама дац вайцига. Доклад а хьалха санна шаблонагІа яьй, собрани а цу тайпара я. ДІадаханза да снабжене дувлийта гІалаташ, хІаьта царех дош ала ловш вац цхьаккха.

Новкъосташа дийцар бакъдеш дар слесара В. М. Тарасова аьннар а. Перестройках дувц вай, хІаьта шиї болх эргабаьккхар малав вайцига? Цхьаккха вац! Экономически дешара пхи занятн хиннай цехе, хІаьта партбюро секретарь ше цхьан занятe мара хиннавац. Партийни влиянн йоацаш да производство эргаяккхара дешаш. Хьадеча балхий 70 процент дараш кулгашца ду цехе, йоагІачул дикка дукхагІа ха йоакхх слесараша болх беш.

Доклад ювцаш гучадьлар хІанз а тІехьа балха моттигашта паспортизаци ца яьлга, юкъерча звеной кулгалхой белгалбахара спискаш отта ца яьлга, кулгалхошкара доагІар хьа ца дехалга, царна аттестаци ца яьлга, дуккха кхыдола дешаш теркал ца деш дисалга. Собране цхьа дош аланзар цеха комсомольски организацена партийни кулгалдара партбюрос даьчох.

Цу дерригне а хьахьокх локомотивни депо ремонт еча цеха партбюро балха тІа хІанз а перестройка ца йолаяьлга, къаьнарча оамалех коммунисташ мукъа ца баьнилга.

Р. АУШЕВ.

Ширдаьннача гІулакхашца—лира къовсам

ЛАЗАРА КОРТА—ФОРМАЛИЗМ

Ховш ма хиллара, укх шера февраль бетта хилар Нохч-ГІалгІай областной партийни организаце актива собрани. Цига дийцар дар чІоагІа лоархІаме дош: «Республика къахьегамхошта идейно-политически а интернациональни а кхетам лулга дІахо чІоагІдара хьакъехьарча областной партийни организаце декхарех». Пропагандеи кхетам балара болхи вахарцара хийрабалар а вай чакхдоахача идеологически гІулакхий действенности эффективности гучахьа лохъялар а белгалдоаккхаш парте областной комитето хьадда декхараш оттадир республика партийни организацешта, берригача коммунисташта хьалхашка партийни балха цу лоархІамеча участке нийсдалийта кхоачамбоацараш, дувлийта гІалаташ дІадахара хьакъехьа.

Актива собрани хинна дикка ха яьннай. Мишта кхоачашду парте областной комитета активо хьалхашка оттадаь декхараш Малгобекски районе? Фу даьд цу юкъа идеологически болх тоабара?

Белгалдаьнна кхоачамбоацараши ца деш дисараши дІадахара керттерча наькъах цаІ ба критикахи самокритикахи бизза пайда ийбар. Цу даькъе дукха де йиш я массови информаце средствай. «Ленинское Знамя» яхача Малгобекски районни газета коллектив ха ца йоаеш, сиха вахаре юкъеккувла йолаелар къахьегамхошта идейно-политически, интернациональни кхетам балара болх чІоагІбара йола областной партийни организаце актива резолюци. Актива собране а, цул тІехьагІа хиннача Малгобекски горкома пленуме а йийца проблемаш дІайовзийтара хьдда балха план оттайир редакце. Из йийцар хьайийллача партийни собране. Газета оагІонаш тІа гучаяьлар керда рубрикаш: «Коммунисташа хьалхадаьккхадар. Даьр фуд?», «Комсомола комитет: балха стиль», «Дезали школеи». Цу рубрикашта кІал кепаеттача материалаш тІа ма дарра дувц коллективашка нравственни кхетам луча балха тІа даьхача толамехи нийсдолийтача кхоачамбоацарехи.

Къаьстта дикен система йолаши дувц газето интернациональнин патриотическин кхетам балара дешаех лаьца. Редакце журналисташа хІара бетта арахец «Вошал» яха оагІув. Цу тІа кепаеттача материалаша дувц Къулбаседа-ХІирий АССР Правобережни района, Черсий-Балкхарой АССР Терски района коллективай вахарахи балхахи, Малгобекски района къахьегамхошца цар леладеча вошалах, лоаттабеча бувзамех. Газета коллективо бетта шозза арахец допризывникашта патриотически кхетам балара дикагІйола опыт йовзийта «Вай мехка гІолла» яха оагІош.

Из гІадвугаш хІама да. Цхьабакъда, цунца цхьана газето эсала дувц атеистически кхетам балара дош. Ала йиш яц цу темах лаьца редакце балха план оттаьяц, аьнна. Кхоачамбоацар да, ше оттаяь план коллективо кхоачаш ца яр. Геттара кІезига кепаетт дино деча зуламех, ширдаьннача гІулакхашта духьала къовсам лоаттабарах йола материалаш. ХІаьта цу хьакъехьа наггахьа яр нийслой а, бакъда, тІагІолла язйий хул. Цу тІа яц темагІа хила еза кІоаргал, анализ. Цудухьа цхьаннега ала хІама доацаш, уйла ца яйташ хул уж. КІезига нах чубоагІаш я атеистически темагІа араювлача публикацей авторски актив. Техкача гучадаьлар, февраль бетта республикански актива собрани хинначул тІехьагІа, ширача замах юхедисача дина гІулакхашта критика а еш, гІалгІайи нохчийи къамех волча цхьаь цхьан района кулгалхочо газета тІа материал араяьккхайоацалга. Цхьацца бахьанаш а лехаш, цу темана гаьна бувл парте горкома аппарата болхлой. Актив хинначул тІехьагІа царех цхьанне яздаьдац районни газета оагІош тІа «дина авторитеташа» леладеча харцахьарча гІулакхашта критика еш. ХІаьта ховш ма дий, цар кхувш йоагІача тІехьенна кхетам балара гІулакха мел доккха зе ду, мурдий тоабашта кагирхой юкъеувза а гІерташ. Парте горкома секретараша, отделий заведующеша цу тайпара позици лацаро шекъувлийт дІахо йодача хана а районе атеистически пропаганда дийилургхиларах.

Областной партийни актива собране белгалдаьккхадар, республика партийни организацешка партийни кулгалдара стили методеши эргаяхара процесс хьинаре а тІагІертта а дІа ца хьолга. Массаза а санна, керттера лерхІ заседанеш, совещанеш, отчеташ елга. ТІайица решенеш кхоачашъелга вІаштІехьдаккхара, практически гІулакхашна хьежжа нах бовзара, лохерча партийни звеньяшта, къахьегама коллективашта ма могга чІоагІагІа терко яра тІаерзаяь яц кадраш.

ТІаккха малагІа выводаш йир цу критиках районе йоккхагІчарех лоархІача «Алханчуртский» совхоза партийни организаце? Тахан цун кара йоккха идеологически актив ма йий — 126 саг. Ала деза, бахача наха юкъе атеистически, интернациональни патриотически кхетам балара шиї актива болх парткомо холуш дийнбаьлга. Кийч а яь, гІулакхашца кхоачашъеш я цу дешаех лаьца совхоза юххьанцарча партийни организаце хьдда плани де дезарий мероприятеши. Партийни комитет дукхагІа дувца яьннай ший заседанешкеи собранешкеи къахьегамхошта атеистически, интернациональни, патриотически кхетам балара дешаш. Масала, карарча шера укхаза хиннай цу лоархІамеча проблемашта хетаяь 2 собрании 3 заседании. Цига тІайийду соцамаш каьхата тІа дисац. Ше тІайийдаь соцамаш кхоачашдара тІахьожам а лоаттабеш, цІаькха а хьож уж дешаш миштa леладу. Масала, 1986 шера 27-ча декабре партийни комитет хьежаяр «Бахача наха, къаьстта кагирхошта юкъе, идейно-политически, интернациональнин патриотически кхетам балара болх тоабара КПСС Нохч-ГІалгІай обкома IX-ча пленума соцам кхоачашбеш Ачалукскии Йоккхача Ачалукскии юртий Советаша дечох». Цу даькъе юрта Советий председателаша М. Булгучевеи И. Цечоевеи эсала болх белга белгалдоаккхаш, царна выговораш йир. ТІайицар нийсдалийта кхоачамбоацараш дІадахара хьдда бола соцам. Из бица а ца болийташ, юха а хьежар партком из кхоачаш мишта баьб. Иштта укх шера 14-ча октябре парткомо ладийгІар цу юртий Советий кулгалхой отчеташка. Цу дерригне лакхъю кхетама балха эффективности действенности, айбу коммунистий, къаьстта кулгалхой-коммунистий бехктокхам.

Парткомо отта а яь, чІоагІъяьй кулгалхоша-коммунисташа атеистически темагІа лекцеш ешара графикаш. Укхаза болх беш ва 13 политинформатори 12 агитатори. ХІара юрта вІашагІъехкай микрорайона советаш. Цар доккха новкъостал ду партийни организацена юрташка идеологически болх вІаштІехьбаккхара. ХьинарегІа болх бечарех я № 15 йолча юкъерча школа директора Г. Хамхоева кулгалду Юкъерча Ачалкхера микрорайона совет. Укхаза дика пайда эц цІагІа лектореш яр санна йолча формах. Ди лелабеча дай-ноаной берашца дукхагІа болх бу.

Тоабеш латт юрта Советий, дина культех дола законодательство лорадара йолча комиссей болх а. Парткомо дикка хийцай цу комиссей составаш. хьинарегІа из гІулакх дІадахьа могаргдола нах царна юкъе а боалабеш. ХІара юрта Совете вІашагІъехкай партийни группаш. Цар хІанз дукхагІа теркам тІабохийт атеистически пропаганда яра.

Цхьабакъда, къайладахьа е ца гуш Іе йиш яц партийни организаце, коммунисташа чакхбоахача балхах доаггІашдар хьа ца хулга. Цхьабола коммунисташ - кулгалхой къахьегамхошта атеистически кхетам луча юстара латт е формана. тІагІоллара, лаьд алийтар духьа из гІулакх ду. Атеистически темах лаьца шоаш графикагІа лекци еша езача хана дувц экономически е кхыча дешаех. Иштта нийсделар, масала, коммуниста, совхоза керттерча агронома Х. Бекова кхоалагІча кхаш леладеча бригаде лекци ешача хана. ДукхагІйола атеистически темаегІа еш йола лекцеш нахага уйла яйташ, цар дог тохадолийташ, чулоацам болаш хилац. Уж чІоагІъяь хилац вахарцара хьаддача масалашца. Уж каьхата тІара еш, беррригнешта а деррригнешта а мегаши йІаьхен хул. Хьадда масалаш ца кхувлаш, даьссача хабарашца дина критика е хьож. Цу тайпара лекцеш юрта Советий дукхагІболча председателаша еш, къаьстта «шаьрвеннав» цунах Кердача Редантера юрта Совета председатель И. Льянов. Фу пайда ба уж санна йолча лекцех? Вешта, цу дерригне хьакхолл духовни яьссал, хІаьта мукъаьнна моттиг Іалаьмате сиха дІалоац «даьлах теша цхьаь цаІ саг дІахеца йиш яц» яхалга шоай декхар лоархІачар.

Белгалдаккханза даргдац, идейно - политически кхетам балара проблемашта хетаяь юртий гражданий сходаш каст-кастта чакхйоахалга. Амма, цунца цхьана аланза даргдац цар КПД—царех хьадоала пайданедар геттара лоха хилар. Бахьанаш? Лакхе вай дийцараш: хоадам, нийсса адрес ца хилар. Цунах теш хьо, гражданий сходашка бехктокхамеча наха яьча выступленешка хьежача.

Массанахьа а даьсса. цхьаннена а ца эша хабар мара дац дувцар. ХІаьта ширдаьнна, харцахьа гІулакхаш леладеча наьха цІераш яхац, яц динах тешалга дІадаккхара йола ира критика. Цунна долча бахьанех, тхона хетаргахьа, цаІ да наха кхетам балара бехктокхаме болча кадраех дуккхабараш шоайх атеисташ ба алар, динах тешарашцара гІулакх дохаде кхераш хилар.

Нахаца беча кхетама балха тІа хІанз а тІехьа пайда нийбу къаьнарча формаех. Ма дарра дийцача, юкъагІбут хІара сагацара индивидуальни болх, хаьддача сага хьашташеи дІадехарашеи лоархІаш дац, боагГІача бесса къовсам лоаттабац дина предрассудкашца. Цудухьа кІезиглац динах тешараш, цу юкъе кагирхой а болаш. Йолаш я бусалба ди лелабераша пхьенаш доахаш, мехкарий удабеш, шарІата бокъонагІа мах беш, урдув доахаш, дукха истий кхувлаш йола моттигаш. Масала, халкъа судо чубахка ханаш техай урдув даккхари даларн бахьан долаш Йоккхача Ачалкхерча КузьговгІарнеи, Чапановгарнеи, дина культех дола законодательство телхадарах административни бехктокхаме эзаб Юкъерча Ачалкхера ТочиевгІари МержоевгІари. Юртарча исполкомий кулгалхошта довзац дина хьал, де дезар дыц дина пропаганда ерашта духьала. Иштта, шин шера къоастаде ца могаш лаьттар Йоккхачеи Лохерчеи Ачалкхе цхьаболча бахача наьха цІеношта тІайоахка бусалба дин символикаш дІаяхийтара гІулакх, кІезига яц цхьан хана шоай дай хиннад яхаш лаьтташ чулувцаш йола моттигаш.

ТІеххьарча хана дукха теркам тІабохийташ дале а, амма, йоагГІа эффект луш бац патриотически кхетам балара болх а. Масала, ши шу да Кердача Редантера Х. Цароев Советски Эскаре гІулакх де вахара призывной участке тІа ца воагІа. Гуш ма хиллара, укхаза уйла е езаш дукха да.

Идейно - политически кхетам балара балха действенность холуш лохъю «Алханчуртский» совхоза чуйоагІача юрташка культура, медицински гІулакх дара, кхыйола социальни сфера учрежденеш кІезига хиларои е вІалла ца хиларои. Цунна тешал деш да ер масал а: Йоккхача йиъ юрта ши клуб мара яц.

Цу тайпара хьал укхаза хинна Іа? Іац! Из латт района кхыча юрташка а. Укхазарча клубашка шийла, готта я. Каьхаташка хьежача кружокаши секцеши йолаш, я, боккъалдар дийцача, яьсса я юртара клубий помещенеш. Къаьстта эсала латт атеистически пропаганда яра гІулакх. Масала, СоагІапчарча клубе хІанзалца вІаштІехьъяьккхаяц атеиста уголок. ВІашагІъелла атеизма совет болх беш яц. Цун цхьаболча членашта хац, кхыметтел шоаш совете хержабий а. Каьхаташка хьежача-м укхаза дерригa а леррттІа леладу: йолаш я хьинарегІболча агитаторий, лекторий спискаш, балха план, кхыдар. Доацар да керттердар — нахацара дийна болх. Иштта клубе уллача лаьрххача журнала тІа хоза дІаязъяь я динах доалача зенех, ислама реакционни маІанах лаьца йийшача лекцейи чакхъяьхача беседайи темаш. ДІаяздаьд уж йийша нах малаш-б а. Цхьабакъда, дІатехкача гучадаьлар... уж оапаш болга. ХІана аьлча, йийшай аьнна дІаязбаьча наха из бакъде тиганзар.

Из я-кх ма ярра йола формализм. ХІаьта, лоацца аьлча, тахан районе бахача наха атеистически, интернациональнии патриотически кхетам балара болх тоабара новкъарле ер, из ма хетта дІа ца бохийтача лазара овла а формализм я.

Х. ШАДИЕВ,
О. ГАДАБОРШЕВ.

ДИКАГIЙОЛА ОПЫТ—МАССАНЕНА

II. ЛАЬТТА ЛЕЛАДЕРИЙ ДОШ ЧIОАГIА ДА

КОЛХОЗЕРА ПИСЬМОШ

Хьалхарча письмо тIа а санна, 1984 шерагара дIадолалургда вай. Грозненски района Ленина цIерагIча колхоза лаьтта леладара даькъо цу шера пачхахьалкхенга ехкар 920 эзар сома маьха продукци. цунца цхьана 126 эзар сома боахама зе а деш. Из иштта нийсделар къахьегама овсарле лоха хиларах, къахьегамен технологически дисциплина ледара хиларах, планагIа хила боагIа хьувкъам кхебе вIаштIехьа ца доалаш. ХIара гектара тIара даьнна ялат планал 6.3 центнер кIезигагIа дар, хIаьта хьажкIаш-м — ткъаь центнерагIа кхоачаш, доакъара свеклаш 4 — 10-зза гаргга кIезигагIа. Сенах хьае йиш яь тешшаме доакъара база? Пайда мишта бе беза?

Колхоза кердача председатела Санаки Алиевич Арбиева боахама активаца, партийни организацеца цхьана теркам тIабахийтар бIаьсти ювча культураште а гурахьа дIайийнача культураште а дукхача шерашка тIа ювлача баьцашта а гIулакх дикагIа дара. Цу гIулакха къахьегама прогрессивни форма — бригадни подряд — юкъейоалайир, цул тIехьагIа — хозрасчет.

Морально а материально а безам айбеннача наха дIаболабир къахьегама дисциплина чIоагIъяра, къахьегама овсарле лакхъяра, зIамигачун а доккхачун а кхоми хьурмати дара тIехьара къовсам.

— Цхьа шу доаллаше а са мехотряда коллектив чIоагIъелар, — дувц шин ордена кавалера Наурдин Шахтамирова. — Кадраш ца тоъалга дIадаьлар. 1984 шера механизатораш ца тоъаш 5 трактори кхы дукха техникеи лаьттаяле, дIадахача шера ерригача машиний бизза бола шоай дай бар. Цул совгIа отряда совета 4 саг мукъа а валийтар. ХIаьта юрта боахама культурай хьувкъам дикка айбелар.

Масала, укх шера (юртбоахама производствана автту болаш ер шу хиннадеце а) И. Шахтамиров керте латтача мехотряда коллективо хIара гектара тIара 50 центнер йолаш гурахьа дийна ялат чулера. ХIаьта фуальяьха лоархIаш хIара гектара тIара 60 центнер хьажкIаш яьлар, доакъара свеклаш — 1550 центнер, мошача доакъара масса — 300 центнер, йол — 60 центнер.

Иштта болх беш хилар Джамбулатов Хьусейни Байтиева Ясияти керте латта хьалхареи шоллагIеи мехотрядаш. Пачхахьалкхенга продукци йохкара планаш дикка тIехкхоачашйир лаьтта леладераша. Планал совгIа мехкага кхаьчар кIа, люцерна, ги, баьцадаараш. ШоллагIча шера боахама лаьтта леладара даькъо 2 миллион сом даьккхар, цунца хьабаь цIена пайда 1 миллион сома маьха бар.

Колхоза 8 эзар гектар гаргга лаьтта да. Царех 5,5 эзар гектар оахаш да (цох аханe тIа — гурахьа дIайийна культураш). Цу лаьташ тIа къахьегаш я кхаь мехотряда подрядни хозрасчетнии коллективаш, люцерна ги кхеде, аьнна, лаьрхIа вIашагIъелла Барсанукаев Руслан керте латта бригада. Отрядий структура массане а цхьатарра я. Ги кхедеча бригаде веррига а 11 саг мара вац. Техникаца дика Iалашъяь я из. № 3 йолча мехотряде мишта вIаштIехьбаьккхаб къахьегам?

— Отряде вIашагIъелла 4 специализированни звено я. Эшшача моттиге цар вIаши гIо ду, — дувц Н. Шахтамирова. — Звеноша хьалкхеду ялат, хьажкIаш, доакъара свеклаш, доакъар. Царна керте латт Николай Василенко, Петр Маковеев, Сазу Хамбулатов, Салман Калиев. ХьалхагIа аз ма аллара, вIаши гIо-новкъостал ду цар, хьийгача къих доагIар лерттIа дIа-хьа а луш.

Расчеташ яра колхозе юкъейоалаяьй лимитно-чекови система, Укхаза теркалдаьд хIара коллективо е колхозхочо дIадодар кIезигдарах преми лулга. ХIана? Планал тIех кхоаь средстваш коллективага юс. Вешта аьлча, коллектива таро хIаране тагронга, хIаранеяр коллективачунга хьежжа оттадаьд, хьаьккхача продукце дикалга а дукхалга а хьежжа. Вешта бухсоццаш хьахулачунга хьежжа хургдолаш оттадаьд колхоза специалисташта а, правлене председатела а, кхыметтел технически секретара а алапеш. Шера цар хьаийдергда шоашта оттадаьча алапех 80 процент, шу чакхдоалаш кхы тIа доагIар дIалургда.

— Укх тайпара хургда из, — дувц лаьтта леладара цеха экономиста Саламов Санда. — масала, алапи 260 сом долчун кIалхьежадергда 52 сом. Шу чакхдоаллаш из деррига а кхы тIа бухсоццаш хьахинначох доагIар а хьалургда. Лоацца аьлча надбавка йоацаш а цкъа хьаэца йиш я 380 — 400 сом.

Цхьаькха цхьа хIама а хьоахаду экономиста: ялат кхедеш планал совгIа чубенача хьувкъамах 15 процент из хьалкхедаьрашта дIалу. Цу тайпара соахка Я. Байтиева керте латтача отряда членашта 20—30 центнер кIа делар мах боацаш. Цар из шоашта юкъе дIадийкъар хIаране юкъедихьача къахьегама даькъага хьежжа. Укх шера кхы а дукхагIа ялат кхоачаргда царга — хIаьта алапи юкъера лаьрхIача планагIа бетта 380 — 400 сом хул.

Кхыметтел колхоза технически секретара алапи а 110 сомагара 180 сомага кхоачаш айлу.

Из да-кх из коллективни подряда а хозрасчета а, йиззача учета, коллектива хIара члена материальни (морально а) безам совбаккхара, къахьегама овсарлен дисциплинен лакхъяра керттера маIан. Цхьаькха а да укхаза теркалде дезаш. Масала, Н. Шахтамиров керте латтача мехотрядо (кхычар а) 5—6 сагага кхоачаш ше кIезигъе лаьрхIад, шоаш беш бола болх бизза чакх а боахартболаш. Вешта аьлча, кIезигагIча нахаца дукхагIа хьаде лаьрхIад цар. Кхы цхьаькха да хIанз укхаза гучадаьнна. Дукха ба хьалхагIа дIабаха хинна хIанз колхозе юхабахка раьза бола нах. Бакъда, хIанз коллективага ше дIаэцийта хала да сага. Дукха да цунгара Iадехараш а. ХIаьта болх беш болчарех дIаваха лаьрхIа цхьаккха а вац. Балха тIа цхьаккха а тIехьавалац, прогулаш-м цIенъенна дIаьннай.

— Лочкъадергдац аз, хьалха (из каст-каста а нийслора) цхьабола нах «кеп» а хиле балха ухар. Из оаха хIанз цIендаь дIадаьккхад. ХIаранена хов: менна саг балха тIавутаргвоацалга. Цул совгIа, коллективацара буввала а везаргва цун, — доккхал а деш дувц Н. Шахтамирова. — Болх-м дика дIабода, цунца наьха дегашта тоам а хулаш. ХIанз «ЧП» ца хиларал совгIа, кхыйола сага цIелг лозабаь а моттиг нийслац.

Цо таро еннай колхоза кхаш леладерашта дIайийнача культураште дикагIа Iунал де а интенсивни хьисапе уж хьалкхее а. Ялат кхеддераша укх шера ший ханнахьа чакхъяьхай еррига а агротехнически мероприятеш, хьатIадоагIача шерара хьувкъам тешшаме лакхагIа хургболаш, йоагIаш йола ларделлай.

Хьалхарча письмо тIа вай дийцар боахама хьайбаш леладераш шура, дулх, тха, кхыйола хьайбай продукци йоаккхалга дIахо дегIадоагIаргдолгах, цунах дIадодар лохлургхиларах бIубенна хиларах а хIаьта цун тешшаме бола бух чIоагIа доакъара база хьае лаьрхIа болгах а.

Культураш кхееpаша хьинаре къахьегар бахьан долаш вIаштIехьдоал хьайбаш леладерий бIарччача шера продуктивность лох ца йолийташ а онда долаш а хьайбаш кхаба. ХIара ферме планагIа лаьрхIачул совгIа кийч а даь дIаоттадаьд ... ча, йол, силос, доакъара свеклаш, баьца хьоар, концентраташ — хIара хьайбана лаьрхIа 26 доакъара единица, планал 5 центнер доакъара единица совгIа а йолаш. Цул совгIа колхозе хIара дийнахьа хьакхухь 80 тонн барда. Хьаьда ха а йоацаш болх беш я кормоцехи кормокухнии. Укхаза хIара дийнахьа 400 центнер гаргга доакъара худар кийчду, доахаднен хьакхарчаштен лаьрхIа.

Доакъара баланс чIоагIъеча дикка дакъа юкъедихьад Барсанукаев Руслан керте латтача люцерна ги кхедеча бригада коллективо а. 500 гектара тIа хьалкхеьй цо из культура. ХIара гектара тIара 178 килограмм йолаш из безача маьхера ги чуденад цо (планал 38 килограмм дукхагIа). Цул совгIа из белок йоалла буц ше ца хилча а, аьрда ги хьадаьккхачул тIехьагIа а люцерна ча-м маьхера доакъар ма дий. 720 центнер люцерна ги дехка а дехка цунах 7200 центнер концентраташ ийцай колхозо. Укхаза оалаш ма хиллара, кхы дашха а ца лезаш дерriга гуш ма дий?

ХIанз юрта боахама культурай хьувкъама леша кхы а лакхагIча лагIа тIа довлара керда декхараш оттадаьд колхоза кхаш леладерашта хьалхашка. Цунца цхьан ханна, колхоза правлене лаьрхIад, маьха леза дола хохеи саьмарсаькхеи ги хьалкхеде. Уж хIанзлехьа дIалийна а даьннад.

— Ги кхедаро кхы тIа пайда лу боахама, — дувц правлене председатела, — Ахча тхона чIоагIа эшаш ма дий: цкъа-дале, хьалха дIаихача шерашка колховах хьаьрча пачхахьалкхен декхар дIатакха леза, шозлагIа-дале, больнипа а кхыдола культурно-бытовой гIирсаш а хьалде деза, эггара а керттера — колхозхой вахара хьал тоаде лерхI оаха.

Колхозхошта Iаь замалахьа а шортта хьабе болх хургболаш теплицаш, Iамарчашка чкъарий леладара водохранилища хьалъе лаьрхIад колхозе. Цхьан хана дIаяьккха хинна сомий беш а юхаметтаоттаергйолаш я.

Лоацца аьлча, КПСС XXVII съездо, цул тIехьагIа хиннача парте ЦК пленумаша хьалхабаьккхача наькъагIа йода колхоз. Цун планех дIахорча перспективех, уж кхоачашъяра де лерхIачох дувцаргда вай кхоалагIча письмо тIа.

П. ГАГИЕВ.

(Хьалхара письмо арадаьннад 26 ноябре «Сердало» тIа).

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера дерригача технико - экономически хьокхамий итт бетта план тIехкхоачаш а яь, шоай производственни хьокхамаш денгара денга дикагIа хулийташ къахьегаш ба Грозненски художественни промыслай производственни объединене болхлой. Цар ер шу доладелча денз планагIа лаьрхIачул совгIа маьхалъяьккхай 119 эзар сом мах бола продукци, заданел совгIа арахийцай 696 эзар сома маьха товарни продукци. Шоай потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараш а дикка тIехкхоачшдаьд.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) кийчъеча кердача моделах лаьца вIаши дага боалаш ба инженер-технолог Т. Букулиеван Г. Николаеван.

И. ПЛИЕВА сурт.

ШТАБА ЗАСЕДАНИ

ХIара ерача дийнахьа В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе гуллуш я керда хьалъеш латта Г-43-107 яха установка хьалъяра кулгалдеш йола штаб. 80 миллион сом сметин мах бола установка (вешта аьлча бIарчча завод) укх шера эксплуатаце дIаяла лаьрхIа я. Нийслуш йолча халоний бахьанаш тахка вIаштIехьдоал штаба доакъошхой, Генподрядчика а (из я № 7 йола гIишлон - монтажни управлени) субподрядчикашта а юкъера бувзама кIоаргга тохкам бир штабо тIеххьарча заседане.

Штаба кулгалхоша белгалдаьккхар деррига сварочни балхаш укх деношка чакхдаьха хила дезалга.

ХIанз шоллагIа шу да из лоархIаме гIишло хьалъеш латта. Таханарча дийнахьа вай мехка шиъ мара яц цу тайпара установка. Ший технически, технологически боарамех массанена а белгалйолаш хургья из. Къаьстта йоккха хургья цун мощность, чоалхане йоацаш хургья технологи, геттара цIена хургья хьаеш йола продукци.

Цудухьа чIоагIа йоакхо ю цун. В. И. Ленина цIерагIча завода дирекце, ерригача гIишлон организацеша, парте Нохч-ГIалгIай обкомо.

Укх кIирагIа штабе къамаьл дир кердача установка начальника А. В. Цыбульске. Цхьа шу совгIа ха я из цига кулгалдеш вола. Цул хьалха Павлодаре Г-43-107 яхача установка начальник хиннача цун йоккха опыт я. Цо белгалдаьккхар цхьайола гIишлон участкаш тIехьаюсаш хилар, графикаш телхаеш хилар а.

ТIехьаюсачарна юкъе я аьнна хьакъоастайир цо № 6 йола гIишлон - монтажни управлени. Цу управлене кулгалхоша а, штаба доакъашхоша а цхьана график а оттаяь из кхоачамбоацар дIадаргдола гIулакх вIаштIехьдаьккхар.

Штаба заседани чакхйоалаш службай кулгалхоша, специалисташа белгалдаьккхар керда еш латтача установка тIа болх бе нах тоъаш боацалга.

Таханарча дийнахьа 80 саг мара вац укхаза. Вешта хила везар 136 саг ва.

Завода кулгалхоша, специалисташа, Г-43-107 яхача установкана монтаж еча организацеша деррига шоай кхоачамаш оарцагIдаьхад установка сихагIа эксплуатаце дIаялара.

Б. ЖАБРАИЛОВ.

Доазол дехьара

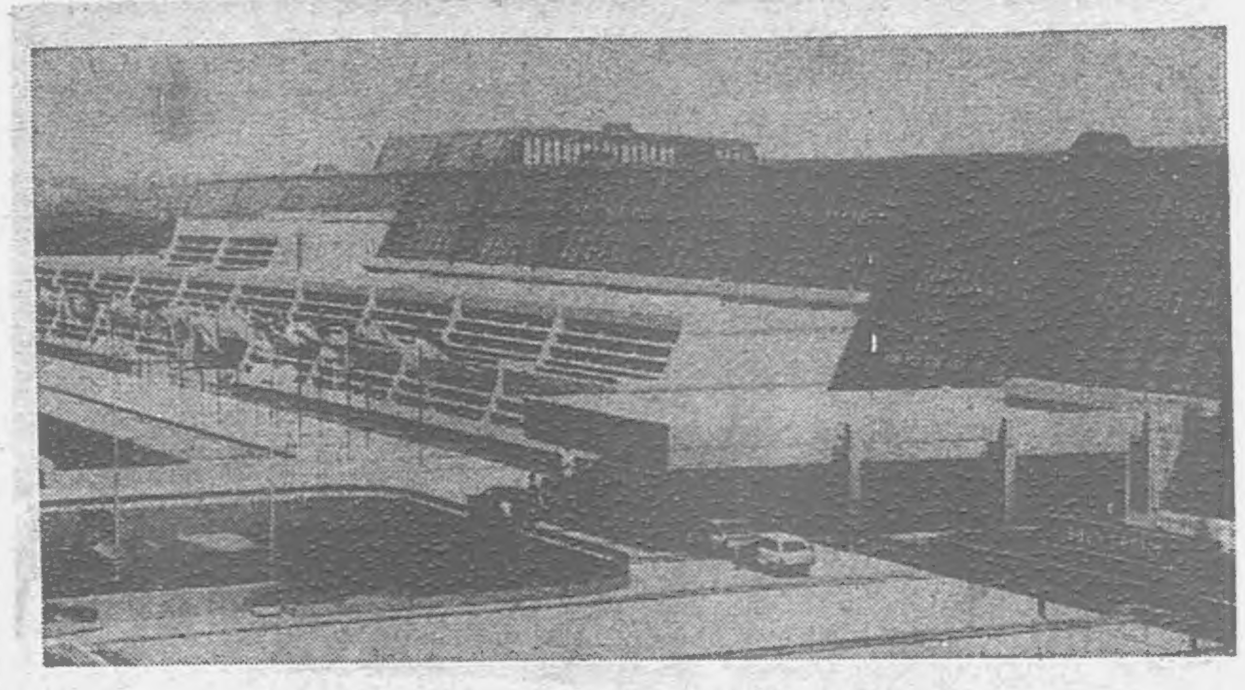

29 ноябре — Югославе къаман цIей—республика Ди. СФРЮ столица Белгради Москваи шоайла вошал тесса городаш я. Уж вIаши ювз доттагIлен гIулакхашеи дегIаухача партнерстваи.

СУРТА ТIА: Белградера «Сава» яха конгрессий Дворец.

ТАНЮГ—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ТIЕХЬАВАР А МАЛАВ ДУХЬАЛВАР А МАЛАВ

Дукхха дукхагIболча американцаша могаду лакхерча боараме хургдола советско-американски вIашагIкхетар. Дукххача общественни организацеша, цIи хезача политически деятелаша хьаллоац СССР-еи США-и кулгалхоша Вашингтоне кIал кулгаш яздергдола гаьна кхетар юкъерча боараме а кIезигагIа а дола ядерни ракеташ дIаяхара хьакъехьара договор. Цар лоархI из алхха исторически карагIдаьнна хIама санна лаьрхIа ца Iеш, ядерни боацача машара наькъ тIарча низий катализатор санна а.

Вай шин мехка халкъаш вIаши дикагIа довзаш а кхеташ а хила деза, вIаши юкъе тешам хилара, цхьана гIулакхаш леладара, машаре цхьана дахара атмосфере долаш даха Iомадала деза, аьннад вовзаш волча машара тIехьарча болама юкъе дакъалоацачо Алан Эффелдта. Хургдолча М. С. Горбачевеи Р. Рейганеи вIашагIкхетаро цу тайпара атмосфера хьаяра гIо дергхиларга ше догдоахаш хилар хьахьекхад цо. ВIашагIкхетарах алхха гаьна кхетар юкъерча боараме а кIезигагIа а долча ракеташта долча договора кIал кулгаш яздаь ца Iещ, стратегически герзаш радикально кIезигдара оагIорахьа, ПРО хьакъехьарча Договора режим чIоагIъяра оагIорахьа гIа баккхар а хиларга догдоахаш да тхо, аьнна белгалдаьккхад Эффелдта.

Лакхерча боараме хургдола вIашагIкхетар американцаша могадеш хилар, аьннад кхыметтел «болаш болча кхерама комитето» а—СССР-аи США-неи юкъерча барта чIоагIа дуxьала йолчо. 24 ноябре пресс-конференци йолча хана комитета кулгалхоша цун заказагIа даьча хаттара жоп луш обществос денна жоп дIадовзийтад. Тохкамаш дарах хьахиннараша хьахьекхад 86 процент болча американцаша чIоагIа хоза а хеташ лакхерча боарамерча вIашагIкхетарга сатувсаш хилари цунга чIоагIа догдоахаш хилари. Цхьабакъда, пресс-конференци духхьал уж даннеш дIайовзийтара гулъяь хинна Iийнаяц. Из вIашагIъеллараша керттера де лерхIаш хиннар сенах латташ хиннад аьлча, из латт РСД а ОТР а хьакъехьарча Договорах йола шено дIайоаржаярахи, из Договори кхыйола соглашенеши ярах цхьа ший тайпара совленаш Советски Союзага кхоачаргхиларах бола дегабуам дIабоаржабарахи.

Цу эгIазлон тIехьарча антисоветски кампане эггара хьалхара оаз сенатора Джесси Хелмс керте латтача США конгресса эггара консервативнегIа болча члений группа яр я. Цу плане чIоагIагIа хьалхьайнад геттара аьттехьарча гIозарашца бувзам болаш дола «Вашингтон таймс» яха столични газета а. Цун оагIош тIа араювл эгIазал хьалхьееш йола статьяши комментареши, хIаьта иштта «моастагIчунца барт ца белга» администрацегара хьадехаш йолча тайп-тайпарча «комитетий» воззванеш а. Провокационни акцеш чакхйоах США-рча сионистски организацеша.

Цхьабакъда, цу тайпара тийша болхи провокацеши дукхха дукхагIболча американцашта дагалаттарашца тарлуш яц. «Вашингтон пост» яхача газето яхачох къамий юкъарча приоритеташта юкъе эггара хьалхарча моттиге латт чIоагIача машара дола хьалаш хьадар, хIаьта лакхерча боараме хургдола советско-американски вIашагIкхетар цу оагIорахьа бакъкха лоархIаме гIа санна а лоархI.

ШИ ДОКТРИНА — МАШАРА ХЬАКЪЕХЬАРА ШИ УИЛА

Бухаресте хиннай Варшавски Договора чуйоагIача пачхахьалкхений оборона министрий комитета заседани. Социалистически содружества пачхахьалкхений военни кулгалхой аргIанарча форумо юха а кхыча мехкий теркам тIаэзар, герзашцара низаш вIашагIдохкарен герзаш дегIадоалаларен хьакъехьа решенеш ший ларде латташ йолча Варшавски Договора организаце военни доктринана. Военни доктринах дола документ тIанийцад укх шера аьхки Берлине Союза лакхерча органа — Политически консультативни комитета совещане. Цул тIехьагIа Советски Союзои социалистически мехкашеи герзаш Iоадара доазув оттадара даьча гIулакхаша хьахьекхар ракетно-ядерни бIаьшерен реальносташ кIоаргга кхетаярах хьахинна йолча цар доктрина сборонительни характер.

Эггара чIоагIагIа саготдайташ йола реальность—адамлен цивилизаци ядерни герзо дIайоаккхаргхилара бола кхерам. Из кхетадеш хиларо хьахьокх тIема средствашца юкъе латта къовсам къоастабе гIерташ моллагIча пачхахьалкхено лерхIаш дар кIал кIийле йоацаш долга. Кхерамзле чIоагIъярга бода никъ кхыча оагIорахьа гIолла бода — моллагIа а конфликт переговорашка а соглашенешка а гIолла дIаяккхарга гIолла, ма дарра аьлча ядерни герзах вай планета мукъаяккхарга гIолла. Женеве хIанзза дIаяьхай гаьна кхетар юкъерча боараме а кIезигагIа а дола ракеташ дIаяхара хьакъехьарча советско-американски Договора кIал кулгаш яздара новкъарле еш хинна тIеххьара духьаленаш. Советски Союз тIатеIIа из чакхдаккха гIерташ хиннай, цу тайпара соглашени еррига ядерни потенциалаш цIенъяь дIаяхара наькъ тIара — бокъонца болча а массане юкъарча а кхерамзлен наькъ тIара эггара хьалхара этап санна.

Цунна нийсса духьала латташ я эггара хьалха ядерни герз тохара йолча тарон, моллагIдола, ард вай, традиционни герз, юкъе а доаккхаш герзашца дов доладича ядерни герз юхатоха йиш хилара ларда тIа латта НАТО военни доктрина. Ядерни герз дIадаккхара духьалбараша Женеве баьккха толам лоархI натовски военни доктринана хIама тохар санна.

Соглашенена кийчо яра анализ еш, гуш да, мел хала а шорттига а США-и бIарчча хьанийцача Малхбузеи шоай иллюзешцара дIакъест, ядерни арсеналаш кIезигъянза яргйоацилга раьза хул. США президента Рейгана ийшад, масала, массехк шу, вIалла а чоалхане доацача бакъдолчоа мукIарал де: ядерни тIем тIа аьттув баргбац, цига котваьннар хургвац.

Малхбузехьа дIахо а догдоахаш ба ядерни кхерама космически щитаца духьала отталургва, яхача хабарах, вешта аьлча шийна кхерамзле Iалашъе йиш я юха а герзаш эргадаьха тоадарца. Хетаргахьа, из иллюзи лархIа йоагIа, хьатIайоагIача этапага бодача — наступательни стратегически герзаш кIезигдарга бодача наькъ тIара керттера духьале.

ДIАЙОВШ ЙОАЦА ВIАШДУХЬАЛЕНАШ

Великобритане премьер-министр М. Тэтчер укх деношка лоаццача визитагIа Париже хиннай. Практически лаьрхIача цу цхьан ханна Брюсселе хиннай «Юкъарча рынка» членаш долча мехкий кхыча мехкашцарча гIулакхий министрийи юрта боахама министрийи переговораш. Англо-французски вIашагIкхетаро санна ЕЭС доазонашка хиннача переговораша а хьахьекхар финансово-экономически проблемашта йола «зIамигача Европе» гIолларча партнерашта юкъе барт ийгIа хилара еррига кIоаргал. Кепайоазоно деча хоамашка дилгача. духхьал уж проблемаш хиннай М. Тэтчереи французски правительствана керте латтачун Ж. Ширакеи теркама юкъмоттиге лаьттараш. Цхьабакъда, оагIонашта мегадац корта а болаш цхьа хIама де. Цхьана яьча пресс-конференце цар аьннад уж проблемаш къоастаяра наькъагIа «цхьа хьаькъале хIама де» лерхIаш ба шоаш, аьнна.

ТФ-1 яхача французски телекомпане белгалдаьккха ма хиллара, къовсаме долча дешашта шоашта хетачоа вIалла тIера а ца йоалаш, М. Тэтчера хьалха а санна тигадац ЕЭС бюджетера британски взнос дукхагIа хилийта, «Юкъарча рынка» партнераш юртбоахама производствана еш йолча расходашта доазув оттаде раьза хиллалца (из гIулакх хьашт долаш яц Франци). Лондон раьза хила лаьрхIа яц. Париж тIехьайолча цхьадолча кхачан товарашта кхы тIа налогаш тохара а. «Обсервер» яхача лондонски газета хетачох, Великобританеи Францеи правительствай кулгалхой юкъе этта цатоам дIабаккха могаргдоацаш хиларо декабрь болалуш Копенгагене хургдолча «юкъарча рынка» пачхахьалкхенаштеи правительствашти керте латтарий вIашагIкхетар «дохар кхерам болчча» дIатIакхоачадаьд.

Цу кхерама хьакъехьа я практически лаьрхIача бельгийски столице цхьа хоадам ца беш чакхъяьнна ЕЭС членаш долча мехкий министрий переговораш. «Юкъарча рынка» мехкий арахбарча политика ведомствай кулгалхой ден повестка керттерча деша — ЕЭС хронически ира бюджетни кризис къоастае ца могаш вIашагIкъаьстаб. Хоадам ца беш дисад цхьа барт ца булуш дола кхы дукха дешаш а, цу даькъе Сообщества расходаш дикка кIезигъяра планаш а йолаш. къаьстта юрта боахама эшараш, ЕЭС бюджета формировани яра эшараш а йолаш. ЧIоагIа къовсамаш латт, дукхагIа расходаш такха езараш малаш ба, Сообщества тайп-тайпарча сфера гIулакхашта мел средстваш хьожае еза, реальни бюджетни расходашта тIахьожам мишта лоаттабе беза, яхача дешай хьакъехьа.

Брюсселе переговораш чакх ма яьллинге а, Парижера цIаяха М. Тэтчера кхелехьа французски столице кхаьчар керда визитер — Дане премьер-министр П. Шлютер. Из хIанз председатель ва ЕЭС кулгалдеча органашка, хIаьта из цига кхачара бахьан. Франс пресс агентства белгалдоаккхаш ма хиллара, лакхехьа дийцар санна да: «Юкъарча рынке» ийгIа барт тоабе гIертилга. Цу гIулакха йола шансаш башха догдоахилга йолаш яц. Кхыметтел ирача вIашдухьаленаша даьръяь Сообщество «дукхача шерашка парализованни» йолаш йисар кхерам болаш я, яхаш хабараш а дувц.

Николай ТУРКАТЕНКО,
Валентин ВАСИЛЕЦ,
Николай ТАХОМОВ.
(ТАСС).

ТIехьадусалга дIадоаккхаш

Нохч - ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача подразделенешта юкъе йоккхагIъярех я № 6 йола СМУ. ДукхагIча даькъе цо хьалъераш промышленни гIишлош я. 1986 шера социалистически яхьа итогегIа дика моттиг яьккхар цун коллективо. Иштта дикача хьокхамашца чакхбаьккхар цо укх шера итт бутт а.

Цхьабакъда, июлеи августеи бетташка пачхахьалкхен заданех лоархIаьяц управлене коллектив. Итт бетта шоай низашца болх бара задани 104 процент кхоачашъяьяле, генподрядагIа болх белга цу юкъа 95 процент мара хиннадац.

Управлене чуйоагIача цхьанна а участка октябрь бетта задани кхоачашйиизар. Фуд бахьан?

Цох лаьца цIенхаштта къамаьл хилар дукха ха йоацаш партийни бюро заседане. Цига гулбеннабар отделий начальникаш, боккхагIа бола прорабаш, бригадираш, болхлой.

— Алапена дIадахийта ахча доагIачул дукхагIа хиларах кхоачаш ца еш йисай пачхахьалкхен план, — аьлар бюро заседане къамаьл деш управлене керттерча инженера Л. Дадаева. — Цхьабакъда, «Красный молот» яхача завода филиал хьалъеча, мел эша материалаш йоллаше а, къахьегам лерттIа вIаштIехь ца бакхарах заданех лоархIабаьбац.

Цу гIулакха бехке барашкара цхьаккха хIама хьадийха доацалга а гучадаьлар бюро заседане. Хьал боккъонца техкачул тIехьагIа гучадоала сурт ийрча да.

Коллективни подрядагIа къахьегаш я управлени. Из керда, дисциплина эшаш цIенхашттара гIулакх да. Цхьабакъда, цунна йоагIаш йола терко йиц управлене. Масала, цхьа участок яц ший ханнахьа даьча балхий отчет хьачулуш, цудухьа тIехьадувл болхлошта алапи телга. Социалистически яхьа итогаш а ханнахьа йиц.

Къаьстта теркам тIабахийта безаш хIама да нах ца тоъаш хилари, гIишлон материалашца участкаш во Iалашъеш хилари. Къаьстта ира латт уж дешаш тахан подразделени коллективни подрядагIа болх бе йолаеннача хьале. Фу дувца йиш я укхаза, нагахьа санна тIеххьарча шин бетта номер 5 йолча участке 22 тайпа йолча гIишлон материалех цхьа хIама хьакхаьча ца хилча.

Снйлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача денга болх бе йолаялийта езаш яр В. И. Ленина цIерагIча заводера Г-43-107 яха комплекс. ХIаьта из йисте ца яьнналга гуш ма дий. ХIана аьлча, монтаж яра эша конструкцеш йоацаш я. тоъаш яц бетон, кирпишк, маркхал. Снабжене гIулакхаш санна, во да кадрай гIулакх а цу участке. Тоъаш бац плотникаш, каменщикаш.

Кхы дикагIа хьал дац кхыча участкашка а. Масала, управлене кхоалагIа участок балхаш деш я терапевтически корпус хьалъеча. Облицовочни материалаш, бетон, технически хий, кислород эшаш да укхаза. ХIаьта из объект укх шера йистеяккха езарех ма йий. ХIанзе а орцагIдовла деза цу гIулакха, кхы гойя тIехьа хургда.

Бийдалца, материалашца участкаш Iалашъелга тесса дитарах дийцар прорабаша, мастераша, бригадираша.

— План кхоачашъераш болхлой ба, — аьлар монтажника В. Федорова. — Цудухьа кулгалхой бехк ба снабжене болх вIаштIехь ца боаккхалга. Снабженех хьокхаеннаяц перестройка. Селлара хала хьакхухьаш йола материалаш дукхагIча даькъе дика хилац. Йистош йийнна хул бетонни плиташ, еха, оатаенна хул кирпишк.

— Хьаяхьар брак хилча, цох дика гIирс хьалбулургбац, — аьлар каменщика А. Мартынова. — Цудухьа гIишлон материалаш ший ханнахьеи дикеи лоаттае еза ха хьакхаьчай, таханарча вахаро дIадехар из да.

Тайп-тайпара дешаш дар цу заседане къестадаьраш, хIаьта цар керттера чулоацам — саго ший декхар дизза кхоачашде дезалгах дар. Масала, участке гIишлон материалаш ца тоъаш моттиг нийсъелча, цу сахьате оарц даккха деза, кулгалхошка дIахайта деза, сатийна Iе йиш яц цхьаккха а.

Е хьаэцаргда вай цхьаькха масал. СМУ бригадин подрядагIа къахьега яьннай. Укхаза дукха нийслу болхлой ца кхеташ дола дешаш. Къаьстта къахьегамах юкъара хьахулар хIаранена дIахоа нийсдеча хана. Цудухьа хадданза кердачун башхало дIайовзийташ кхетама болх бе беза наха юкъе.

Цхьаькха а да. Заседане дийцар «Красный молот» яхача завода филиал хьалъеча болхлошта мала хий ца хиларах.

Цу хьакъехьа цкъа яздаь Iийнадацар газеташ тIа а. Заказчико хоадам беш жоп а деннадар, гIулакх бокъалгахьа доаккхаргда, аьнна. Бакъда, тахан а тIехьа из кхоачамбоацар дIадаьккхадац.

Юха а снабженех дувцаргда вай. Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене парткома секретара А. Джукаева аьлар цхьанна а совещане СМУ кулгалхоша снабжени во хиларах хьоахадаьдац, хIаьта цу даькъе дукха кхоачамбоацараш нийслу ЧИУС-а кхыча подразделенешка а, аьнна. МоллагIа гIишло хьалъеча эггара хьалха хьахозар да, материалаш тоъац, яха дешаш.

Хетаргахьа хьатIакхаьчай ЧИУС-а гIишлон материалаш лоаттаяра бехктокхам тIабужача нахагара доагIар хьадеха деза ха. ТIаккха меттахьдала мег из гIулакх.

Н. НИКОЛАЕВА.

СССР ХАЛКЪА АРТИСТА М. А. УЛЬЯНОВА 60 ШУ ДУЗАШ

Ульянов Михаил Александровича актерски вахар Вахтангов Евгене цIерагIча Московски академически театраца дувзаденнад. Шовзткъа шу хьалха Щукински училище яьккхачул тIехьагIа, цIи хезача театра труппе болх бе хьожавир из. Коммунист, гражданин, воккха общественни деятель — иштта хьалхашка отт вайна СССР халкъа артист М. А. Ульянов. Цо ловзаяь дукхагIйола ролаш советски театра исторена юкъе яхай.

Артиста творчески биографе къаьстта моттиг дIалоац Ленина сурт-сибата. М. Ульяновна вахтанговски сцена тIа из юхахьакхолла бокъо елар цIи хезача мастерал Б. Щукинал тIехьагIа «Топ бе йоалла саг» яхача М. Погодина пьесах оттаьча спектакле. ХIанз Михаил Александрович юха а революце баьчча сурт-сибат хьакхоллаш ва кердача «Брестски машар» яхача М. Шатрова пьесах театре оттаеча спектакле.

Дукха ха йоаццаш театре творчески состава юкъара собрани хилар. Цига Ульянов Михаил Александрович театра художественни кулгалхо хержар. М. А. Ульянова дукха низ а хьинар а дIалу общественни балха. Из КПСС Центральни Ревизионни Комиссе член, СССР театральни деятелий правлене Союза председатель ва.

СУРТА ТIА: «Брестски машар» яхача кердача спектакла репетици еча хана. Юкъе — М. Ульянов.

В. МАСТЮКОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

БАКЪДАР КОТДАЬЛАР

(«НАЬСАРХОЙ» ЯХАЧА ПОВЕСТА ТIАРА)

Наьсаре колхозаш Iояхкачул тIехьагIа, цига мовхьаш кхухьа машинаш яьхкача, эггара хьалха уж лехка Iомавеннарех цаI Хьасан вар. Цу хана денз шофер волаш болх беш хьавенавар из.

Ха дIа ме йода халагIа дар Хьасана машина тIа болх бе. Сарралца из лехкаш а ваьгIа тIера Iоваьлча, дегIа маьженаш лазаш хулар. Хьалха санна лацар цо шелал а. Каст-каста цамагар а детталора. Цкъа массехк ди даьккхар больничнех волаш. Юххера а шийна безача шофера балхах ца къаьстача валанзар из. Массехк шу мара дисадацар пенсе ваха ха хьатIакхача.

Дукха шофераш бар автобазе Хьасана Iомабаь. Царна эздий доаца гIулакх бIарга ца дайташ хьавенавар из. Рузкъо Iехаваь шийгара гIалат ца далийта маьже дIайоаккхийтаргйолаш вар. Чаме хетар цIенача наькъаца ше юа сискал, хоза хетар цхьан саго наIалт ала йиш йоацаш дола ший вахар.

Машина тIера Iоваьлча, дежурни механик хилар Хьасанах. Iуйрийнен сайрийнен гаражера чу-ара ювлача машинашка хьежаш дукха хало хилацар Хьасана. Из ший керда декхар цIена кхоачашдора Хьасана.

ЦIена ши грузовик ера автобазе. Дика болх беш хиннарашта а ца луш, кхычарна дIаелар уж кулгалхоша. Цар даьр новкъа хилар Хьасана.

— Эъ! Бокхъал ях Iа?! — цхьан шофера из шийга хьааьлча, урайккхар Хьасан. Цхьа доккха во шийга кхаьчача санна, ше ма водда директор волча вахар. Цун кабинете Iохайша багIар керттера инженери эксплуатаце отдела начальник — уж дувца ца доагIа хабараш а ца дувцаш, хье укх автобаза механик волга а ховш, сатийна ваьгIача. Хьона ха деза хьа когаметта цига дIабахийта дукха пах боллаше, хье цига вахийталга. Хьа гIулакх дац лакхехьа латтараша даьр харцахьа да, яхаш лела. Хьо а тхо санна кулгалхо ва укх автобаза.

— Геттара дика болх ба шо дерригаш цхьана долаш. Оаш бехк ца боаккхаре, шуга де цхьа хаттар долаш вар со, — аьлар Хьасана, шийга Iоха аьннача гIанда тIа Iо а хайна.

— ХIана мегац, хатта. Геттара дика мегаргда, — сих ца луш ше вагIачара йистхилар, сигаретах кIур а боахаш вагIа директор. Дукха маларaш меларах цIийеннача юхьа тIа хIама тоаденнача сага велакъажар латтар.

— ЦIена машинаш малагIча шоферашта телаш я сайна хайча бакъахьа хеташ хьачувенав со шо долча, — аьлар Хьасана, директорагахьа дIатIа а вийрза.

— Хьона фу бала ба моллагIчоа оаха уж лой а? — Хьасанага хаттар дир директора.

— Эггара вогIа болх беча Мовсаран Туханан хIана еннай оаш цIена машинаш? — тIехьашкавалацар Хьасан.

Ше цунга юха фу аргда а ца ховш, бага хий латташ санна, йист ца хулаш цхьа юкъ яьккхар директора. ЦIаьхха кхохкаелар цун юхь.

ЦIена машинаш енна Мовсари Тухани гараже воча оагIорахьа бовзаш бар. Из ца ховш бацар кулгалхой а. Бакъда, директора вIалла дагадацар цу тайпара хаттар дахьаш Хьасан ше волча воагIарг ма вий, аьнна. Цудухьа вагIийсар директор юхаала хIама а доацаш. Юххера цунна хьалхара йистхилар керттера инженер:

— Хьасан, — аьлар цо, ше раьза воацилга хьа а хайташ, — тхоашта елча бакъахьа хеттача шоферашта оаха хIанзалца цIена машинаш тийннай, хIаьта дIахо йодача хана а тергья. Оаха фуннагIа дой а, моллагIчоа уж лой а хьона бала бац. Ва ца везаш венав хьо укхаза из гIулакх дахьаш!

— Хьона дукхха дикагIа дар, Хьасан, — вагIачара хьалъура а ийккха, цунна тIехь йистхилар эксплуатаце отдела начальник — уж дувца ца доагIа хабараш а ца дувцаш, хье укх автобаза механик волга а ховш, сатийна ваьгIача. Хьона ха деза хьа когаметта цига дIабахийта дукха пах боллаше, хье цига вахийталга. Хьа гIулакх дац лакхехьа латтараша даьр харцахьа да, яхаш лела. Хьо а тхо санна кулгалхо ва укх автобаза.

— Вац даьра со-м, механик вале а, цхьаккха а тайпара оаш лоархIаш. ЛоархIаш хилча, хьа а вийха сога а месткома членашка а оаш хоатарг а ма дар. шоана фу хет, аьнна. Хьтта даларе оаха уж цIена машинаш яла йоагIараштa ле а ма аргдар. Оаша-м сога меттел, вай общественни организацешта кулгалдеш болча Хьусенаген Керамийген а цхьаккха хIама хаттац! Уж а цхьаккха даькъе лархIац оаш. Со укхаза венав йоагIараштa а ца луш, цIена машинаш оаш во болх беча шоферашта ялар сайна новкъа доландаь. Из са гIулакх дац оаш яхе, шо харцлув. Да са даьсара из-м са гIулакх! Дика къахьегаш бараш а со а укх коллективе цхьана болх беш да. Сона дика хет царна дикадар хилча. Шоана ца хете а тхона эхь-бехк хет хьаьнала къахьегаш боахкача нахах. Заводера йоагIа цIена машинаш во болх бераштa дIател оаш. Цхьа бутт хьалхагIа цIена такси Хаматхана а елар эггара дикагIа болх беш волча Ахьмада а ца луш. Шоана дика ховш дар Ахьмада яр къаьна такси йолга а хIаьта цул дикагIа болх беш таксист укх гараже воацилга а. Оаш из енна Хаматхан ше укхаза балха веча гIоне цхьан дийнахьа план кхоачаш а яь гараже чувенавац. Цудухьа наха хабараш а дувц.

— Фу йоах цар? — кIирвенна Хьасана бIарахьежар керттера инженер.

— Цар даьра йоах цIена машинаш оаш ахчагIа йохк!

— Малав из хабар укх гараже дувцар? Из бакъдац! — хьалъура а ийккха, Хьасана тIачайхар керттера инженер.

— Из бакъдеце, месткомаца барта а долаш, хIана телац машинаш. Дукха ха йоаццаш яьхкараш хIана яланзар Даудан Абукаран?

Хьасан къамаьл даь ваьнначул тIехьагIа цхьа юкъ яьккхар кхаьнне а йист ца хулалуш, цIийлуш-кIайлуш. Гуш дар Хьасана аьнначо, меттахьа техача топо санна, цар дегаш дIалаьцалга. ХьалхагIа меттавенача директорага во цIогIа ийкхар:

— Воле са кабинетера!

— Со-м вIалла оаш хIама ца аьлча а, айса аргдар аьнна а ваьнна, аравала даговолаш вар, — аьнна хьалгIеттар Хьасан. — Бакъда, бокъонца сона ховш цхьаькха цхьа хIама-м да, шоана дIахайча бакъахьа а долаш, — сих а ца луш саббаре царгахьа юхахьежар из.

— Фуд из? — ца хьттача Iеваланзар дорхвенна вагIа керттера инженер.

— Из даьра да дуккхача наьха наIалт тIехьа а долаш, шю кхоккхе а дукха ха ялалехьа укх гаражера лоалларгхилар. Из цIена бакъда, шоана хала хете а. Из да сона а укх гаражерча наха а ховш дар!

— Вайх хьалхагIа балхара дIа мала воаккха-м хьона а даьра ховргда, Хьасан, кхоана вайна малх хьалбалалехьа, — тIа а чайха, аьлар керттерча инженера, дIаволавеннача Хьасана во тIехьа а хьежа.

Цу дийнахьа шоаш аьннар чакхдаьккхар цар. ШоллагIча дийнахьа Iуйрийна гаражера шофераш арабовлалехьа диспетчерске пенах хьалтеха доаллар приказ, берригача шофераша дешарг а долаш. Цо хьахайтар Хьасан кхаь бетта слесаралла болх бе хьожаваь хилар. «ДIавехка мара ца везаш, бокъонца эгIаваьв вай директор», — аьлар цхьабараша. «Тамаш я-кх укх тайпара гIулакхаш а леладеш из гаьна воале», — йоахар шоллагIбараша. Гаражерча берригача болхлоех ши-кхо саг мара вацар Хьасан механикаллара дIаваьккха дика хеташ. Из приказ шоашта техача санна халахеташ бар дуккхача хана денз цунца цхьана болх беш бола шофераш. ШоллагIча дийнахьа парторганизаце секретарь Хьусени месткома председатель Керами оарцагIбаьлча а приказ Iодаккха тиганзар директора.

— Дуккха хьалхагIа механикаллара дIаваьккха хила везаш вар из, — аьлар директора. — Цо хьадеш хIама дац, хабараш дувцилга мара. Хьасан мо бола нах ба вай гаражера берригa болх толхабаьраш. Цо ший декхараш леррттIа кхоачаш ца дарах дукха машинаш латт гараже еха. Механик ва эггара хьалха шоферашкара болх хьабеха безаш вар, — берригa бехк Хьасана IотIабилла велар директор.

— Царех цхьа машин Хьасана бехкагIа латтац. Уж хIана латт а, цу гIулакхa бехке бараш малаш ба хьона дика ховш да. Хьасан механикаллара дIавоаккхаш, Iа теха приказ нийса дац, доацилга укх гараже мел болча наха ховш а да. Бехк боацаш дIаваьккхар ший балха юха дIатIавахийта веза, — аьлар Хьусена.

— Цун фу бехк ба, машинаш во лелаечен харцахьа лелачен шоферашка оаш цхьаккха хIама оалаш ца хилча? Фу дир оаш йохаяь машинаш дIакхайсача Мовсаран Туханен? ЦIена яраш а енна дIабахийтар! Хьасана теха приказ харцахьа да, — шийна хетар тIатехар Керамас а.

— Кхаь бетта слесарь хилча, юхадIатIавохийтаргва ший балха тIа. Вай мел дувцарах кхы хьалхагIа хIама хургдац. Приказ кхоачашде деза, — цар дена гIулакх дIахоададе уйла яр директора. Царга кхы ладувгIа безам болаш а вацар из.

— Фу бахьан долаш оаш из приказ техад тхона а укх гаражерча берригача наха а дика ховш да. Нагахьа санна Iа из приказ Iо ца доаккхе, аз из дош месткоме дувца оттадергда, — ше де лерхIар дIахайтар профсоюзни комитета председатела.

— Цох хьай безам бар де мукъа ва хьо. Бакъда, аз приказ Iо а даьккха, из шоана дукхавезаш вола Хьасан теха ха чакхъяллалца механик-м хургвац. Цох тешалаш! — цу хьакъехьа шийца кхы къамаьл де ца доагIилга дIахайтар директора.

— Оаха яхачунга ладувгIа доагIаш хиннадий а, общественни организацеш лархIа йоагIаш хиннайий а хьонен хьоцарча гIозаран каста дIаховргда, — тIатехар Хьусена тIехьадIаволавеннача Керамас.

Шоай вIаштIехьдаьлча Хьасан санна Хьусени Керами новкъара дIабаха лерхIаш бар хьакимаш. Цхьаккха дарах уж шиъ шоашта хьабарта боалабе ца могаш висавар директор а цун гонахьара гIоз а. Дуккхаза дехар даьдар царга Орджоникидзерчеи Нальчикерчеи ресторанашка шоаща сакъерда дувла, яхаш. Цох а хIама хиланзар.

Хьасан бехк боацаш механикаллара дIаваккхара хьакъехьа месткомо яь решени кхоачашъянзар директора. Цул тIехьагIа каьхаташ районерча халкъа судага дIачуделар Хьасана. ХIаьта судо ший дош къоастадалцца цIагIа а ца вагIаш, балха араваьлар Хьасан. Атта дацар вокхха лгахьа лестача сага сангар чу а вувлаш, кагийча нахаца цхьана телха оатхалаш хьайоахаши тоаьраш дIаувттаеши валла.

Цхьан дийнахьа автомобила кIал а ваьнна, из тоаеш воаллача Хьасана хьатIавера Мовсар. Из вар кулгалхоша цIена машин еннарех цаI.

— Хьасан! ГIойле ярий хьона цхьаккха а ца дувцаш, такккхалча ваьгIавалаpe?! — Iоттаргаш еш латар Мовсар.

— Фу гIойле хургъяр сона Iа яххача тайпара со ваьгIа валаре? — ший болх юкъагIа а бита, раьза воацаш цунгахьа хьежар Хьасан.

— ХIанз а хац хьона фу гIойле хургъяр? — борд-бордагIа велавелар Мовсар.

— Со ер болх а дика булургболаш ва. Кхы хIама дисадий хьа сога ала дезаш? — аьлар Хьасана.

— Со хьа Хьусена, Керама хам боацаш цIенача автомобилаш тIа вагIаргволаш ва, — аьнна курал а яь, дIаволавелар Мовсар.

— Мовсар, сога дика ладувгIалахь! — аьлар тIаккха Хьасана, — сангар чура хьал а ваьнна. Цар шоайла дувца къамаьлаш дIа а хеза, уж болча хьатIабаьхкар гаьна боацаш шоай машинаш тоаеш баьхка шофераш. Царна а у санна гоамвеннавар Мовсар. Цудухьа Хьасана цунга во дар аьлча дика хетаргдолаш а бар уж. — Со тIадувха барзкъа а долаш, наьха санна чувенача хьаьша Iоттае сискал а йолаш, хIаьта вахар нахаца юкъа а долаш саг ва. Вац даьра хьо санна харцахьа леларашца гIулакх хиннен тIехьа тIайоагIача хана хургдолаши. Хьо дика саг хиннавац, Мовсар. Хилча из машин ахчагIа Iа эцарг а яцар. Из сона меттел акхарна а ховш да, — го а баь латтача шоферашкахьа дIаса хьежар Хьасан. — Со цудухьа директор волча а вахав, хIаьта вахарахи цо се балхара дIавакхарахи дехке а ваьннавац.

— Хьасана яхар цIена бакъдар да! Дика къахьегаш болча шоферашта цIена машинаш теларгйолаш бац вай кулгалхой, — цар къамаьла юкъейиккхар, цигга шофераштa юкъе нийсвенна таксист Мусбик. — Хьо, Мовсар, хьай дан нанен дехка а, ахча ца лехача Iелургволаш вац. Из тхона массанена ховш да. Iан цхьаболча шоферашен Горьке, Ульяновске, Россерча кхыча городашка спекулянтий мовхьаш а кхухьаш рейсаш елга тхона ховш да. Тхона ховш да кулгалхошта ахчаш а телаш, оаш цIена машинаш нйелга а.

— Уж рейсаш ярах кисаш дизза ахча долаш да тхо! — доккхала санна ахчан цIе каьхаташ юкъедоахка Iаьржа бохча кисара хьадаьккхар Мовсара. — Со шо санна дьсса кисаш а долаш лела Iемавац.

ДIахо куралаш е велча, ший гIулакхаш кхыча бесса хургдолга а ховш, кхы йист ца хулаш дIавахар Мовсар.

...Бакъдар котдаьлар. Хьасан механикалара дIаваьккха цхьа бутт балалехьа транспортни управленера приказ дера директор а цун гонахьара гIоз а балхара лалларах хоам беш.

С. АУШЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

1 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Эльба тIа вIашагIкхетар». Художественни фильм.
10.15, 17.00, 19.25 — «Кердадараш».
17.15 — Хьа ленински библиотека. В. И. Ленин. «Мишта вIаштIехьйоахаргъяр яхьаш?».
17.40 — Документальни фильм.
18.15 — «Iилмен вахари».
18.45, 23.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Шахматех дунен чемпионат.
19.05 — «Циск», «Капричччо». Мультфильм (Белоруссн).
19.30 — ЦТ экрана тIа духхьашха. «Ди юкъе кхаьчача хана». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Камера дунен чу хьеж».
23.00 — Шахматех дунен чемпионата резерв.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Iалам Iомадар. 2-гIа класс.
8.55 — «Хоржам». Iилма-довзийтара фильм.
9.05 — Французски мотт. Iомабу 1-гIа шу.
9.55 — «Миссия «Ифнангаз-1». Iилма-довзийтара фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. Юкъара биологи.
10.35 — Географи. 6-гIа класс.
11.05 — «Эрсий къамаьл».
11.35 — «Йист йоаца вахар». Художественни фильма премьера. 1, 2-гIа сереш.
13.45, 23.00 — «Кердадараш».
15.45 — Телефильм.
16.45 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
16.50 — «Тамашийна ихо бос».
17.00 — «Хьа анайистош».
17.30 — «Горсная новелла». Художественни фильм.
18.40 — «Кавказ вай дегашна». Р. Оздемирацара интервью (нохчий меттала).
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — «Госприемка: цхьайола итогаш».
20.00 — «Бийса дaькъала хийла шун, бераш!» «Приключения Болека и Лелека» (ПНР).
20.15 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Йист йоаца вахар». Художественни фильма премьера. 2-гIа сери.

2 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Ди юкъе кхаьчача хана». Художественни фильм.
10.05, 17.00 — «Кердадараш».
17.15 — «Маршал Баграмян». Документальни фильма премьера.
17.45 — «Лаос: дегIаяра лагIаш». Киноочерк.
18.05 — «Из шоана дулургда».
18.45, 22.40 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Саги закони».
19.30 — «Дешархой книгаш. Хувцамаш хула ха». Телехьажархой хаттарашта жоп лу СССР Госкомиздата председатела М. Ф. Ненашевс.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Майя Плисецкая. Йовзаш а ца йовзаш а». Телевизионни документальни фильма премьера.
22.55 — Шахматех дунен чемпионат.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Василуца, Виринея и... Мария». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Обществоведени. 10-гIа класс.
9.05 — Немций мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.05 — «Хьамсарча лаьттан оаса». Документальни фильм.
10.35 — Юкъара биологи. 9-гIа класс.
11.05 — П. Тычина лирика.
11.40 — «Йист йоаца вахар». Художественни фильма премьера. 2, 3-гIа сереш.
13.50, 23.00 — «Кердадараш».
16.20 — Телефильм.
17.10 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.15 — «Чернобыль: халача кIирай хроника». Документальни фильм.
18.10 — Нохч-ГIалгIайчен экранаш тIа.
18.35 — Мультфильм.
18.45 — «Школа — ПТУ — завод».
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — «Смерть на взлете». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Йист йоаца вахар». Художественни фильма премьера 3-гIа сери.

3 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — Довзалаш — къона кинематографисташ. Короткометражни художественни фильмаш! «Нескладуха». Фильм-балет «Размолвка».
10.00, 17.00, 19.35 — «Кердадараш».
17.15 — Финляндера репортаж.
17.45 — Поэзен минуташ.
17.50 — «...Ялхайтта шу даьннен бокхагIен».
18.35 — «Васила доал мишта дора». Мультфильм (Белоруссн).
18.45, 22.55 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Шахматех дунен чемпионат.
19.05 — «Саги закони». 2-гIа передача.
19.40 — «Хьай могаш хила безам бале». «УнахцIеной формула». УнахцIенача вахара хьисапах.
19.55 — Хьажархой дехарца. «ХьоалчагIа». Художественни фильм (1944 шу).
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Цхьана долх вай». Телевизионни документальни фильма премьера.
23.10 — Шахматех дунен чемпионата резерв.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Васкановс дIайиннар». Документальни фильма премьера.
8.35, 9.35 — Информатикан вычислительни техникан лардаш. 10-гIа класс.
9.05 — Испански мотт. Iомабу 1-гIа шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Истори.
10.35 — Дезала вахара этикен психологии. 9-гIа класс.
11.05 — XVII бIаьшерен эрсий искусство. Архитектура.
11.40 — «Йист йоаца вахар». Художественни фильма премьера 3, 4-гIа сереш.
13.55, 23.10 — «Кердадараш».
16.25 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
16.30 — «Социалистически хувцамий наькъагIа». ВКП(б) XV съезда 60 шу дизарга (нохчий меттала).
16.40 — «Диалог». Документальни фильм.
17.00 — «Говзанчаш». СССР сийдола мехкдаьттахо М. Альдиев (гIалгIай меттала).
17.15 — Фильм-реклама.
17.20 — «Хьамсарча лаьттан сий».
17.40 — «Нахага дIахоачаде хар». Документальни фильм.
18.10 — «Почта, телеграф, телефон».
19.00 — Киножурнал.
19.10 — «Нохч-ГIалгIайче».
19.25 — Мультфильм.
19.35 — Волынски хора концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Йист йоаца вахар». Художественни фильма премьера. 4-гIа сери.
23.00 — Т. Мийо. Шин фортепианона лаьрхIа «Скарамуш» яха сюита.

4 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «ХьоалчагIа». Художественни фильм.
9.35 — «ДIалонх йижараша Чохонапидзеraс». Тбилисера передача.
10.05, 17.00 — «Кердадараш».
17.15 — Эрсий музей.
17.45 — «XXI бIаьшеренгара экспедици».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
18.55 — «Саги закони». 3-гIа передача.
19.25 — ЦТ экрана тIа духхьашха. «Прорыв». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Луъ кхера». ЦIенача Iамий историцара.
22.55 — Сайрийнара информационно-ашарий программа.
00.25 — Шахматех дунен чемпионат.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.35, 9.40 — Истори. 4-гIа класс. В. И. Ленини партии.
9.00 — Английски мотт. Iомабу 1-гIа шу.
9.30 — Iилма-довзийтара фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. А. Т. Твардовский. «За далью даль».
10.35 — Географи. 5-гIа класс.
11.05 — XVIII бIаьшерен эрсий искусство.
11.35 — «Йист йоаца вахар». Художественни фильма премьера 4, 5-гIа сереш.
14.00, 23.05 — «Кердадараш».
15.50 — «ЦхьоагIо лехаш». Киноальманах.
16.40 — «Кердадараш». (нохчий меттала)
16.45 — Ветеринарни препараташи хьайбаш леладеча царех эца пайден. Специалиста хьехамаш (нохчий меттала).
17.00 — Киножурнал.
17.10 — Литературни пIаьраска (гIалгIай меттала).
17.30 — «Спортивни вахар».
18.00 — «Лаьхе фу улл». Iилма-довзийтара фильм.
18.10 — «Берий йоахко еш». Передаче дакъа лоацаш ба: НГIАССР просвещение министра заместитель Л. А. Татиева, педагогически Iилмай кандидат НГIГУ преподаватель Х. В. Битиева, КПСС Назрановски РК секретарь Л. Б. Амирханова (телефонаш: 2-01-65. 2-93-92. 2-26-68).
19.00 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.15 — Бокс. Дунен халкъашта юкъера турнир. Ахфинал. Перерыв йолча хана (20.00) — «Бийса дaькъала хийла шун, бераш!» «Простоквашинера кхоъ». Мультфильм. 1-гIа передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Йист йоаца вахар». Художественни фильма премьера. 5-гIа сери.

5 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Музыкальни политра». Фильм-концерта премьера.
9.05 — «АБВГДейка».
9.35 — Белорусски телевидени радион симфонически оркестра концерт
10.05 — «Болама кхерамзле».
10.35 — «СелaIад» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Инаалинеера халкъа ашараш» (МТВ. Финлянди).
11.00 — «Проблемаш — лехамаш — соцамаш». Ветеранаш: гIулакхаши йоакхоши. Передаче дакъа лоацаш ба: Ергисоюзни тIемеи къахьегамеи ветераний Совета председатель К. Т. Мазуров, ВЦСПС председатель С. А. Шалаев, СССР Госкомтруда председатела заместитель М. М. Кравченко, СССР унахцIенон министра заместитель А. М. Москвичев.
12.30 — Г. Свиридов. Зlамига триптих.
12.40 — «Массанена а хIараннена а». «Хержаш доаца наькъаш». Ярославски областе дехкача наькъий динахлах.
13.10 — «Юрий Шапорин. Портрет на фоне музыки». Документальни фильма премьера.
14.00 — «Социализма мехкашка». Телевизионни журнал.
14.30, 00.20 — «Кердадараш».
14.40 — «Дагадоха ха я». Телевизионни документальни фильма премьера. Советско-американски отношений исторех.
15.05 — «Хьайбай дунен тIа».
16.05 — Финлянде кортаммукъал кхайкальча Денга. Финлянде телевидени программа.
17.05 — «Дошоча гIозар тIа гIолла». 2-гIа передача.
17.55 — Исташа моарош мишта бохкаш хиннаб. «Чарахьан ха», «Къовсам». Мультфильмаш (Украина).
18.35 — Шахматех дунен чемпионат.
18.40 — «Шу чанхдьннад.. Локшингiар дезал Америкаца къамаьл деш ба». ТелетIий Москва — Нью-Йорк.
19.40 — ЦТ экрана тIа духхьашха. «Солярис». Художественни фильм. 1-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Солярис». Художественни фильм. 2-гIа сери.
23.15 — Эстрадни концерт.
00.30 — Шахматех дунен чемпионата резерв.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Халкъа йздархо Андрей Улит». Документальни фильм.
8.40 — Ритмически гимнастика.
9.10 — «Iуйрийнара почта».
9.40 — «Йист йоаца вахар». Телевизионни художественни фильма премьера. 5-гIа сери.
11.00 — Дунен художественни культура. П. Рубенс.
11.45 — «Военно-полевой роман». Субтитрашца художественни фильм.
13.15 — «Вай беш».
13.50 — «Анайист».
14.30 — «Нохч - ГIалгIайчен кIира».
14.40 — «Поэта дог». Телефильм.
15.00 — Композитор А. Шахбулатов. (нохчий меттала).
15.45 — Шун каьхатех. Концерт (гIалгIай меттала).
16.15 — «Дезал боацаш». Телевизионни художественни фильм, 1-гIа сери.
17.35 — «Кинон хьажархой». «Визит к Минотавру» яха телевизионни дукха сереш йола художественни фильм дувцаш.
18.45 — Хи тIара поло. СССР кубок. Финальни турнир.
19.15 — «УнахцIено».
20.00 — «Бийса дaькъала хийла шун, бераш!» «Простоквашинера кхоъ». Мультфильм.
20.15 — Реклама.
20.20 — Баскетбол. СССР чемпионат. МаIанах. «Жальгирис» — ВЭФ.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Бокс. Дунен халкъашта юкъера турнир. Ахфинал.
23.20 — «Кердадараш».

6 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Аз гIулакх ду Советски Союза!».
11.00 — «Iуйрийнара почта».
11.30 — Киноафиша.
12.15 — Поэзен минуташ.
12.20 — «Ашарий киоск».
13.00 — «Юртара вахар».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — «СелaIад» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Рентюшке». (Юлейсрадио. Финлянди).
15.20 — ТелетIий Москва — Хельсинки».
16.50, 23.00 — «Кердадараш».
16.55 — Шахматех дунен чемпионат.
17.15 — «Шераш, ноахалаш, иллеш». Ашарий программа.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — ЦТ экрана тIа духхьашха «Сийна оалхазар». Художественни фильм. «Ленфильм» — «20 век Фокс», (США)
20.25 — Концерт — вальс.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Из дIаьха дуне... Верико Анджапаридзе». СССР халкъа артистка В. Анджапаридзе вахарах кхоллаамахи».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаоттаI».
8.20 — «Эрсий къамаьл».
8.50 — «Беро сатийна наб е еза». Мультфильм.
9.00 — Сахалински студе телевидене программа.
10.00 — Дунен музыкальни культура ганзера. Т. Хренников.
11.00 — «Вахара зIняг». Документальни фильма премьера.
11.30 — Илли оал РСФСР заслуженни артистках М. Пахоменкос.
12.00 — «Гушдар» — теша хала дар».
13.00 — «СелaIад» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Инаалинеера халкъа ашараш». (МТВ. Финлянди).
13.20 — «БархI кизга» Короткометражни художественни фильма премьера. (Финлянди).
14.00 — Бургацацара хоккей. СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Волга». 2-гIа тайм.
14.45 — «Хьай могаш хила безам бале». Фу дулургда физкультурана.
15.00 — Хи тIара поло. СССР кубок. Финальни турнир.
15.30 — «Шоана хетар».
16.35 — «Дезал боацаш». Художественни фильм. 2-гIа сери.
17.50 — «Оркестра де пари». Концерт. Программе М. Равеля. Г. Малера М. Глинки, Ж. Бизе произведенеш
18.50 — Баскетбол. СССР чемпионат. МаIанах ЦСКА — «Динамо». (Тбилиси) 2-гIа тайм.
19.30 — «Iилмен техникеи». Киножурнал.
19.40 — Бокс. Дунен халкъашта юкъера турнир. Ахфинал Перерыв йолча хана (20.20) — бийса дaькъала хийла шун, бераш!. «Приключения Болека и Лелека». (ПНР).
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Мир входящему». Художественни фильм.
23.20 — «Кердадараш».

РАДИОПРОГРАММА

1 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Юртара Iуйренаш».
6.55 — Передачай программа.
6.50 — 7.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — ДIалонх Минцаев Мовсара.
9.15 — «Дош гIулакхаца чIоагIду» (нохчий меттала).
9.30 — 10.00 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — «Антисоветизм. Мишта ю из?». Беседа.
16.16 — 17.00 — «Шоана, производстве хьалхалаттараш!». Концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Объявлени.

2 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Iай а тIехьа кхашка» (нохчий меттала).
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — А. Халебске музыка.
9.15 — 10.00 — Концерт.
11.15 — «Халкъа тIахьожамхой болх беш ба» (гIалгIай меттала).
11.30 — 12.00 — «Хьона. Даьхе, саятечун дог!» (нохчий меттала).
15.15 — 15.45 — Концерт.
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обзорени (гIалгIай меттала).
16.15 — Спортивни Нохч-ГIалгIайче.
16.35 — 17.00 — «Новкъост!» яха дискуссионни клуб?
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — «Вахари дийн» яха радиожурнал.
18.55 — 19.00 — Музыка.

3 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — Нохч-гIалгIай музыка концерт.
11.15 — «Патриот».
11.30 — «Социалистически декхараш. Мишта кхоачашду уж?». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
11.45 — 12.00 — «Керттердар: динала критери».
15.15 — 15.30 — Музыка.
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Керда обрядаш — вахаре» (гIалгIай меттала).
17.31 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — «Вахари дии» яха радиожурнал.
18.55 — 19.00 — Музыка.

4 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Юртара Iуйренаш».
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — «Къахьегамга хьежжа — сийле а» (нохчий меттала).
8.45 — 9.00 — «Депутат — сий дола цIи». Очерк (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00 — Хьамсарча мехка музыкальни вахар.
15.15 — 15.30 — Концерт.
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Музыка.
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — 19.00 — «Советаши вахари» яха радиожурнал.

5 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — Объявленеш.
10.15 — «Обществон закони» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
10.35 — 10.40 — Музыка.
11.00 — «Къонал».
11.30 — 12.00 — Литературни Нохч-ГIалгIайче.
12.40 — «Сатирически микрофон» (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — «Бригадни подряд болх беш я» (гIалгIай меттала).
15.15 — Перестройка практика: проблемаши решенеши.
16.00 — 17.00 — Концерт.
18.20 — 19.00 — «Музыкальни почта» (гIалгIай меттала).

6 ДЕКАБРЬ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Объявленеш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукха еза ашараш».
11.20 — 12.00 — КIиранден музыкальни программа.
15.15 — 15.30 — Къахьегама ресурсаш. Царех мишта пайда эц? (гIалгIай меттала).
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона смена» (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 — Иллеца доттагIал долчарна лаьрхIа концерт.

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка Iуйрийна дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 2—7, Грозне 4—6 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашка хIара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура 3—8 градус шелали 1—6 градус йIовхали йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Редактора зам. **М. М. ХАМХОЕВ.**

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохкама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностей транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-64, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописен бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02530 «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4059.